

Dansk Dendrologisk Forening
Fonden for Træer og Miljø
Årsskrift 2022-23

**Dansk Dendrologisk Forening
Fonden for Træer og Miljø
Årsskrift 2022-23**

Udgivet af
DANSK DENDROLOGISK FORENING

Bind XXXVII

Eget forlag · København
2023

Dansk Dendrologisk Forening
Fonden for Træer og Miljø
Årsskrift 2022-23

Forside:

Opstammet *Cryptomeria japonica* i Lille Malunds Have. Foto: Søren Fodgaard

Bagside:

Blomstrende *Liriodendron tulipifera*. Foto: Jeanne Hoffmann

Redaktion: Søren Fodgaard

Grafisk produktion: Leif Bolding

© Dansk Dendrologisk Forening
c/o 15. Juni Fonden, Arboretvej 2, 2970 Hørsholm

Tidligere numre af årsskriftet kan købes ved henvendelse til foreningens kasserer
– se www.dendron.dk/boghandel/aarsskrift/

ISSN 0416-6906

Indhold

Martin Reimers: <i>Forsøg med frostfølsomme træer og buske</i>	6
Peter Hoffmann: <i>Et genbesøg i Westonbirt arboretet</i>	36
Hans Erik Lund: <i>Flere spændende træer i Træregisteret</i>	42
Henrik Pedersen: <i>En rejse i træernes og senere palmernes verden</i> ..	54
Folmer Arnklit: <i>Thuja ×soeegaardii</i> – et nyt navn til en gammel hybrid	60
Årsberetning Dansk Dendrologisk Forening 2021	66
Årsberetning Dansk Dendrologisk Forening 2022	71
Peter Hoffmann: <i>Nye træer i Gerlevparken 2022</i>	76
Peter Hoffmann: <i>En trompetkrone til Gerlevparken</i>	84
Årsberetning for Fonden for Træer og Miljø 2021	90
Årsberetning for Fonden for Træer og Miljø 2022	92
Den Grønne Pris 2022 til Jette Dahl Møller	93
Den Grønne Pris 2023 til Henni Steffensen	97
Årsberetning for Gerlevparkens Venner 2021	99
Årsberetning for Gerlevparkens Venner 2022	102

Forsøg med frostfølsomme træer og buske

Experiments with frost-sensitive trees
and bushes

MARTIN REIMERS

Illustration overfor:
Bjergnålebusk (*Hakea lissosperma*) med proteafamiliens karakteristiske blomster

Da klimaet ændrer sig og vintrene bliver mildere, er vi en lille gruppe plantesamlere som tager forskud på fremtiden ved at eksperimentere med en lang række frostfølsomme træer og buske i vores haver.

Denne artikel handler primært om vores gruppe og de træer og buske, som vi afprøver.

DEN GLOBALE OPVARMNING ..

.. er ganske katastrofal på de fleste måder, men netop med hensyn til at dyrke frostfølsomme træer og buske er det ikke slemt. For hvert årti kan vi dyrke en række nye arter.

Men ikke alt kan lykkes, fordi gennemsnitstemperaturen stiger en grad. Vi kan stadig få kolde vintre, og vi er tilmed lovet et vejrlig, der bliver mere ustadigt med mere vind samt mere tørke om sommeren og nedbør om vinteren.

Det betyder, at der skal vandes, og at der bliver større risiko for, at rødderne på nyplantede arter, der kræver godt dræn, kan rådne i den fede jord om vinteren. I en normal vinter reagerer mange af de frostfølsomme planter ved at fryse delvis ned, da årsskuddene ikke når at modne i det danske klima. Det betyder, at haven ser sølle ud om foråret og at der skal køres trillebørlæs væk af afklip.

Til gengæld er det en fornøjelse at vise haven frem i sensommeren. Så har de varmeelskende planter belønnet os med god tilvækst, og mange af dem blomstrer på det tidspunkt.

HVORDAN DET HELE STARTEDE

Som dreng i 1970'erne dyrkede jeg frostfølsomme planter, herunder eukalyptus (*Eucalyptus sp.*) og hørpalmer (*Trachycarpus fortunei*) i mine forældres have. Det gik selvfølgelig ikke godt. Regelmæssigt fik vi kolde vintre med under 15-20 graders frost, som slog planterne ihjel.

Mange år senere, efter jeg havde stiftet

familie og børnene var blevet store, blev der tid til at dyrke interessen igen.

Da var internettet opfundet. Først var vi en række dyrkere af eksotiske træer og buske, der fandt sammen i en åben skandinavisk diskussionsgruppe og mødtes årligt i Botanisk Have i København. Sidenhen overtog flere Facebookgrupper, og senest er vi en mindre gruppe på foreløbigt 6 plantesamlere, der har lavet vores egen gruppe på internettet i Messenger.

EKSOTGRUPPEN

I gruppen udveksler vi erfaringer og billeder, laver fællesindkøb og ture i ind- og udland.

Heldigvis bor vi alle i dele af Danmark, hvor vintrene er milde, og hvor det er lettere at dyrke de frostfølsomme planter udendørs uden beskyttelse.

Tobias Valentin holder til på Amager, Allan Dueskov og Hans Peter Lassen på Falster, Bjarne Mahler Schou bor på Ærø, Hans Jørgen Kuus på Als, og undertegnede i Gråsten.

Vi konkurrerer lidt om at have de sjældneste, de mest frostfølsomme, de flotteste og de fleste planter samt arter fra den sydlige halvkugle og planter fra særligt attraktive familier som for eksempel myrtefamilien (*Myrtaceae*).

Vores samlinger ligger på 250 til 1.200 forskellige træer og buske. Vi er endda langt fra færdige med at opspore og afprøve de mange forskellige arter, der i dag kan klare de fleste danske vintre i milde områder og på beskyttede steder.

FORSØGENE

I eksotgruppen planter vi de indkøbte planter ud i vores haver på steder, hvor vi tror, de kan overleve. Jo mere frostfølsomme, jo mere beskyttede steder. De allermost frostfølsomme plantes op ad husmurene.

Mange af planterne laver vi stiklinger

af, så vi har sikkerhedskopier, hvis de udplantede planter skulle dø, og vi laver eksemplarer til kollegerne i gruppen, så vi kan afprøve dem under forskellige forhold.

Det er ikke "snyd" at beskytte planterne, så de planter, der næppe vil kunne overleve som små, bliver måske beskyttet de første år ved at overvintre i drivhus eller ved at overdækkes, når frosten rigtig bider, eller den sidste sene nattefrost overrasker. Men hovedformålet er stadig at teste planterne uden beskyttelse i vores haver.

HVORFOR DOG?

Egentlig er det mere eller mindre håbløst at dyrke de frostfølsomme træer og buske, da der uundgåeligt vil komme en hård vinter, som dræber eller skader mange af eksoterne. Den sidste hårde vinter, vi havde, var således vinteren 2009-10 med

Død gunnieucalyptus (*Eucalyptus gunnii*) i Tørsbøl, Sønderjylland efter den kolde vinter 2009-2010.

Paternostertræ (*Melia azedarach*) fritvoksende i Allan Dueskovs have på Falster 2020.

74 frostdøgn, hvor f.eks. alle eukalyptustræer (*Eucalyptus sp.*) i Danmark døde eller frøs ned. Så hvorfor forsøge alligevel mod alle odds?

Dels er det spændende at afprøve det ukendte, dels kan der jo med de tusinder af arter, vi kan dyrke, gemme sig nogle positive overraskelser; planter der faktisk mod forventning klarer kulden. Et par eksempler på det er paternostertræ (*Melia azedarach*) fra Sydøstasien og honningblomst (*Melianthus major*) fra Sydafrika. Arter, som vi ikke troede, havde en chance i vores haver, men paternostertræet er nu flere meter højt i Allans have, og honningblomst præsterede at blomstre i Botanisk Have i København for få år siden.

Det vil naturligvis være skønt, hvis vores hobby kan inspirere og udvide det almene kendskab til fremtidens træer og buske, men det er egentlig ikke hovedformålet. Det er derimod den daglige glæde ved at dyrke eksoterne og være fælles om vores hobby.

Imponerende frugtstande på honningbusk (*Melianthus major*) i Botanisk Have i København 2020.

Et stort øjeblik: En selvsået palme i Botanisk Have i København 2007.

Blomstrende hørpalme (*Trachycarpus fortunei*) og undertegnede i min gamle have i Gråsten 2010.

DE KOM SNIGENDE ..

Kikker man over hækkene i villakvartererne eller besøger baggårdene i København, så kan man ikke undgå at se, at en række frosthølsomme træer og buske stille men sikkert, har bredt sig over landet uden det store postyr.

Et fif er for øvrigt at bruge vinterhalvåret til denne hobby, da mange af de frosthølsomme er stedsegrønne og meget lettere at opdage om vinteren.

HØRPALME

En af de mest hårdføre palmer er hørpalmen (*Trachycarpus fortunei*). Hvor den vokser i mildt vinterklima og står beskyttet, bliver den ofte flere meter høj og blomstrer smukt. Faktisk kan hunplanternes frugter nå at modne, og de første selvsåede palmer er allerede set herhjemme.

EUKALYPTUS

En anden slægt, som har bredt sig i haverne, er eukalyptus (*Eucalyptus sp.*). Oftest er det gunnieukalyptus (*Eucalyptus gunnii*), man ser. Den er efter min mening en af de kedeligste, men samtidigt en af de mest frosthårdføre.

Eukalyptus er karakteristisk ved sin flotte glatte bark, som hos mange arter skaller af i forskellige farvenuancer. De grågrønne blade er ofte først ovale eller

Gunnieukalyptus (*Eucalyptus gunnii*) støttet efter den væltede. Nordborg på Als 2009.

Gunnieukalyptus (*Eucalyptus gunnii*) i Ålesund på den norske vestkyst. Sandsynligvis verdens nordligste eukalyptus. 2023. Foto via Håkon Vangsnes.

Ejeren Gunnar Hounsgaard viser sin blomstrende 5 meter høje sneekalyptus (*Eucalyptus pauciflora* subsp. *debeuzevillei*) frem. Sønderborg 2009.

Den smukke spinning eukalyptus (*Eucalyptus perriniana*) med broget bark og blade i voksenstadiet. Århus 2009.

runde, men som regel skifter til hængende seglformede blade i voksenstadiet.

Vil man dyrke eukalyptus, så vil jeg foreslå nogle andre frosthårdføre arter end den almindelige gunnieukalyptus (*Eucalyptus gunnii*), nemlig den smukke spinningeukalyptus (*E. perriniana*) med den stærke duft og i særdeleshed to underarter af sne-eukalyptus (*E. pauciflora* subsp. *debeuzevillei* og *E. pauciflora* subsp. *niphophila*), som minder meget om hinanden. De to sidstnævnte vokser relativt langsomt, hvilket betyder, at de ikke så ofte vælter som f.eks. gunnieukalyptus (*E. gunnii*) og spinningeukalyptus (*E. perriniana*). De har desuden smukke skibskrueagtige blade og relativt store hvide blomster.

OLIVEN

Almindelig oliven (*Olea europaea*) fra Sydeuropa har i mange år været populær som krukkeplante. Den tages ind om vinteren, og det er både let og relativt billigt at få fat på den.

Hist og her er træet plantet ud på fri-land, og så har det vist sig, at det faktisk kan overleve de fleste vintre på beskyttede lokaliteter. I området, hvor jeg bor, står der således fine flere meter høje træer i haverne tæt på den danske "riviera" (Flensborg Fjord), mens de desværre får frostskafer i vores egen have blot 1 km fra fjorden og 35 m over havet. Så stor forskel kan der være fra overlevelse til død inden for korte afstande.

4 m høj oliven (*Olea europaea*) frit udplantet i Valkendorfgade i det indre København 2023. Foto: Tobias Valentin.

Tre meter høj oliven (*Olea europaea*) i have i Egersund 20 meter fra Nybøl Nor. Da havet mildner luften om vinteren, har træet ingen frostskeer haft den seneste årrække. Maj 2023.

STUEARALIE

En enkelt busk bør slutteligt nævnes i denne forbindelse: Stuearalie (*Fatsia japonica*) fra Japan og Sydkorea, som er en stedsegrøn storbladet busk, der hører til vedbendfamilien (*Araliaceae*).

Den trives på skyggefulde steder, hvor den er god sammen med f.eks. kamelia-buske (*Camellia sp.*) op ad nordvendte husmure, hvor de fleste buske ellers ikke trives.

Der findes forskellige brogede sorter af stuearalien, som er lidt mere frostfølsomme, men som lyser dejligt op i mørket. Det gælder f.eks. sorterne 'Spiders Web' og 'Murakumo Nishiki'.

Stuearalie har for øvrigt nogle bemærkelsesværdige blomsterstande om vinteren, hvis ikke frosten ødelægger dem, inden de når at springe ud.

Måske Danmarks ældste stuearalie (*Fatsia japonica*)? – Plantet i 1950'erne og over 2 m høj. Arnkil ved Sønderborg 2019.

Stuearalie (*Fatsia japonica*) i blomst
d. 30. november 2009.

Stuearalie (*Fatsia japonica*) med frugter
d. 5. marts 2015.

Stuearaliesorten 'Spiders Web' er særlig velegnet ved en nordvæg, hvor den lyser op med sine hvidplettede blade. Min have i Rinkenæs 2021.

Kameliabuske (*Camellia*) op ad nordvæg i Gråsten april 2023.

Ukendt kameliasort (*Camellia* sp.) Rinkenæs april 2023.

FREMTIDENS TRÆER

Med et varmere klima bliver rigtig mange nye træer og buske mulige for os at dyrke. De fleste vil næppe blive særlig udbredte, da hovedparten af alle haveejere nok vil betragte dem som "kedelige", altså at de ikke gør sig særligt bemærkede ved f.eks. at have flotte blomster, blade eller bark.

Men nedenfor vil jeg også nævne nogle eksempler på mindre spektakulære arter, som vi i hvert fald i eksotgruppen finder spændende.

EGESLÆGTEN

Lad os starte med en stor slægt, nemlig egetræerne (*Quercus*) med ca. 500 arter på verdensplan.

En del af disse er stedsegrønne træer eller buske med små blade, som ligner hinanden temmelig meget.

STENEG

I eksotgruppen har vi stor succes med den sydeuropæiske steneg (*Quercus ilex*), der er stedsegrøn og tætbladet. Den er desværre overset herhjemme, selv om den er smuk, tætløvet og sandsynligvis den mest vinterhårdføre stedsegrønne eg.

Danmarks største eksemplar er muligvis træet i Landbohøjskolens Have, som nu er nået op over 10 meters højde og Danmarks smukkeste er nok det fritstående træ på kirkegården lige nord for Fejø Kirke.

Den kendte steneg (*Quercus ilex*) på Fejø Kirkegård 2020.

Fejøl-stenegen (*Quercus ilex*) 2020: 10 m høj, 40 cm tyk og plantet ca. 1990.

Naturligvis blev vindyrkeren og plantesamleren Michael Gundersen fra Fejøl begravet i stenestens skygge. I Karin Hvidtfeldts og hans have på øen (Hideaway Vingård) er der mange frostfjlsomme træer og buske samt Danmarks største figensamling.

De næsten stedsegrønne blade sidder endnu på turneregen (*Quercus x turneri*) i januar 2012, Botanisk Have i Århus.

Turnerregens (*Quercus x turneri*) blade ligner, det de er, nemlig en krydsning mellem steneg (*Quercus ilex*) og stilkeg (*Quercus robur*).

Så er der korkpropper! - Hans Peter Lassens 2 m høje korkeg (*Quercus suber*). Falster, 2020.

KORKEG

Tro det eller ej, korkeg (*Quercus suber*), der har hjemme i Middelhavsområdet, er faktisk tæt på at kunne gro i mange danske haver. Den er nem at få til at spire, vokser hurtigt og udvikler allerede som yngre den typiske flotte dybt furede korkbark.

Både Allan og Hans Peter har fine eksemplarer i deres haver på over 3 meters højde og der stod et flot eksemplar i Botanisk Have i København helt tilbage i 1980'erne, hvis ikke jeg husker galt.

Karin Hvidtfeldts korkeg (*Quercus suber*) på Fejø. 5 m høj og 17 cm i diameter i 2020. Bemærk den tykke korkbark.

MISPELBLADET EG

Endnu en art, der skal nævnes, er den skønne mexicanske mispelbladet eg (*Quercus rysophylla*), som skiller sig ud ved at have relativt store blanke blade og en flot brunrød bladfarve, når den springer ud mindst to gange i løbet af hver sommer-sæson.

Den mest kendte sort med ekstra flotte blade i udspring hedder 'Maya' og den er såmænd ikke helt svær at få fat på.

Andre helt eller næsten stedsegrønne ege, som har vist sig særlig hårdføre i vores haver, er bl.a. palæstinensisk eg (*Q. calliprinos*), portugisisk eg (*Q. faginea*) og kysteg (*Q. parvula*) fra USA.

Mispelbladet eg (*Quercus rysophylla* 'Maya') giver en skøn opvisning i bladenes farveskift. Rinkenæs juli 2020.

Cyperns gyldne eg (*Quercus alnifolia*) med smukt indument på undersiden af bladene. Troodosbjergene på Cypern 2018.

Cyperns gyldne eg (*Quercus alnifolia*) har usædvanligt smukke skinnende blade. Rinkenæs 2022.

Ægte cypres (*Cupressus sempervirens* 'Stricta'). Rinkenæs 2023.

Sandsynligvis Danmarks ældste rødtræ (*Sequoia sempervirens*) fra 1873. Botanisk Have i København 2010.

DE ÆGTE CYPRESSER

I denne slægt er der en række arter, som er spændende at eksperimentere med.

Et hit er ægte cypres (*Cupressus sempervirens*) især i en af de søjleformede sorter. Selv dyrker jeg sorten 'Stricta', der er slank, smuk og hurtigvoksende. Den nærmer sig nu 4 m i højden, efter den blev plantet som lille i 2018. Den er ikke svær at lave stiklinger af, så efter en årrække kommer vores forhåbentlig måske til at ligne et lille stykke Italien.

RØDTRÆ

(*Sequoia sempervirens*), som kaldes Redwood på engelsk, er et ikonisk træ, da det opnår de største højder af alle træer; mindst 115 m. Det er ikke svært at få det til at gro i milde områder af Danmark. Dog er der stor forskel på de enkelte planters tolerance for frost. Tæt på Stillehavskysten i Californien tåler de ikke meget frost

Rødtræ (*Sequoia sempervirens*) er smukt, men de frostskaadede nåle bliver siddende længe. Forstbotanisk Have i Charlottenlund 2012.

i modsætning til planter eller frø hentet højt oppe i Rocky Mountains, der er betydeligt mere frosthårdføre.

Selv dyrker jeg bl.a. en sort, der er ekstra frosthårdfør, som sjovt nok hedder 'Illa Martin'.

Rødtræ må ikke forveksles med det nært beslægtede mammuttræ (*Sequoia-dendron giganteum*), der er mere frosthårdfør og ses mange steder herhjemme i imponerende eksemplarer.

ANDRE TRÆARTER ..

.. der kan være spændende at eksperimentere med er f.eks. silkerosentræ (*Albizia julibrissin*) fra Asien med sin paraplyform, skønne dobbelt fjersnitdelte blade, hvor småbladene lukker sig om natten og en overdådighed af lyserøde akacieblomster.

Japanmispel (*Eriobotrya japonica*) har smukke store blade og en stærk duft, når den blomstrer. I de københavnske bag-

gårde kan den endda nå at sætte modne frugter!

Ægte laurbær (*Laurus nobilis*) fra Middelhavsområdet er fin at dyrke, og så har man tilmed friske laurbærblade til madlavningen.

Den amerikanske storblomstret magnolia (*Magnolia grandiflora*) er et must for os i gruppen, og vi har haft succes med at få den til at blomstre.

Til sidst vil jeg nævne en fyr, nemlig den klassiske pinje (*Pinus pinea*) med den flade krone fra Middelhavslandene, som også kan lykkes herhjemme. Mit eget eksemplar producerede endda sin første kogle sidste år.

Silkerosentræ (*Albizia julibrissin*) er et af de skønneste træer, vi overhovedet kan dyrke. Her er det den relativt hårdføre sort 'Rosea' i Rinkenæs 2022.

Sandsynligvis Danmarks største japansk mispel (*Eriobotrya japonica*) i en københavnsk baggård 2016.

Japansk mispel (*Eriobotrya japonica*) har meget smukke store stedsegrønne blade. Gråsten 2016.

Ægte laurbær (*Laurus nobilis*). 3 meter høj med mange blomsterknopper. Botanisk Have i Solgårdsparken, Strøby Egede 2020.

Over to meter høj storblomstret magnolia (*Magnolia grandiflora*), der har frøstand med modne frø. Sønderborg 2019.

8 år gammel pinje (*Pinus pinea*) i Rinkenæs 2022.

FREMTIDENS BUSKE

BUDDLEJASLÆGTEN

Umiddelbart tænker man måske ikke på sommerfuglebuske som frostfølsomme, men der findes spændende stedsegrønne og anderledes arter fra bl.a. Asien, Sydamerika og Sydafrika som kræver beskyttede vækstforhold.

KUGLEBUDDLEJA

Denne skønne sommerfuglebusk (*Buddleja globosa*) vokser naturligt i Chile og Argentina. Den lyser op med sine kuglerunde forsommerblomstrende orange blomsterstande og gør sig bemærket ved sin størrelse. Jeg har selv haft den i haven i mere end 3 meters højde og med relativ tyk stamme efter en årrække. Den er nem at lave stiklinger af, og fryser den ned, ja så skyder den ofte hurtigt igen næste sommer.

Blomstrende kuglebuddleja (*Buddleja globosa*) i min have i Rinkenæs 2020.

Weyers buddleja (*Buddleja x weyeriana*) endnu i blomst i oktober måned 2012 i Gråsten.

Hvis man bor frostdusat, så er der alligevel håb! I England blev kuglebuddlejaen krydset med alm. sommerfuglebusk

(*B. davidii*) med det resultat at man fik en mere frosthårdfør buddleja med svagt violette orange blomster og ikke helt kuglerunde blomsterstande. Senere krydsede man i Holland tilbage og udviklede den skønne og højt voksende sort 'Sungold'. Den har orangegule næsten kugleformede blomsterstande og en meget lang blomstring, til frosten tager de sidste blomster.

En anden lidt frostfølsom sommerfuglebusk der er værd at prøve, er yunnanbuddleja (*Buddleja yunnanensis*) med lange smukke blade og lang violet blomsterstand.

JAPANSK MARGUERITBUSK

Planten er alene værd at dyrke på grund af sit dejlige navn: *Nipponanthemum nipponicum*, der frit oversat betyder "den japanske chrysanthemum fra Japan". Det er en busk, som bliver ca. en meter høj med store margueritblomster. Dronning Ingrid ville have elsket den!

Den blomstrer meget sent, lige inden frosten, så det er ikke altid, den når at udvikle sig. Men når det lykkes, så er den

Japansk margueritbusk (*Nipponanthemum nipponicum*) blomstrer smukt i november måned i Rinkenæs 2020.

6 cm store nyudsprungne blomster i november!
Typisk for japansk margueritbusk (*Nipponanthemum nipponicum*). Rinkenæs 2020.

Ca. 6 år gl. rispapirplante (*Tetrapanax papyrifer* 'Steroidal Giant') ved Vamdrup 2017.

skøn. Efter blomstringen visner den lidt tilbage, men skyder mærkelig nok nye små blade i løbet af vinteren. En af mine yndlingsplanter gennem mange år.

RISPAPIRPLANTE

Med *Tetrapanax papyrifer* er vi virkelig nået til det eksotiske. En busk med enorme blade, der hører til vedbendfamilien

Samme plante i 2022, hvor den efter fældning skød i massevis af rodsud.

Stiv flaskerenser (*Melaleuca virens*), der hører til myrtefamilien (*Myrtaceae*) er smuk og ser eksotisk ud, når den blomstrer. Rinkenæs 2018.

(*Araliaceae*). Den er absolut frostfølsom i ungdommen, men bliver tiltagende frosthårdfør med alderen. Efter nedfrysning som ældre, sætter den oftest rods kud. Ikke et enkelt men nogle gange i massevis!

Vores venner i Vamdrup måtte således lægge terrassen om efter at have gravet

masser af skud og rødder op. Og det var min skyld! Så pas på, planten er imponant, men kan blive en pest.

ANDRE BUSKE ..

Når vi er ved vedbendfamilien, så er klæbefrøslægten (*Pittosporum*) værd at forsøge sig med. Begynd f.eks. med alpin klæbefrø (*Pittosporum alpina*), der er en af de mest hårdføre.

En anden familie, som snart bør kunne repræsenteres i de danske haver, er myrtefamilien (*Myrtaceae*), der har kuldetålende repræsentanter på flere kontinenter.

Desuden må papirbusk (*Edgeworthia chrysantha*) fra Myanmar og Kina ikke glemmes. Den har hængende gule forårsblomsterstande, symmetrisk vækst og eksotiske blade.

Afslutningsvis skal de dejlige orangeblomstrende sydamerikanske berberisarter darwins berberis (*Berberis darwinii*)

Japansk papirbusk (*Edgeworthia chrysantha* 'Grandiflora'). I januar måned kan man nyde de gul- og rødbrune grene og de mange hvide blomsterstande i knop. Rinkenæs 2023.

Japansk papirbusk (*Edgeworthia chrysantha*) fotograferet februar 2016 i Florida. Herhjemme blomstrer den flottest i marts måned, før blade kommer.

Darwins berberis (*Berberis darwinii*) har den skønneste orange blomsterfarve og liver op i haven i april måned, hvor den blomstrer. Rinke­næs april 2023.

Smalbladet berberis (*Berberis linearifolia* 'Orange King') får blomster, der er større end darwins berberis (*Berberis darwinii*) og tilmed har en dybere orange glød. Rinke­næs april 2023.

og smalbladet berberis (*B. linearifolia* 'Orange King') nævnes.

Dem tester jeg for tiden op ad husets østmur, hvor de har udviklet sig fantastisk og blomstrer overdådigt i april måned. Også frit udplantet har de klaret sidste vinter fint, hvor vi havde 10-12 graders frost i haven.

DE RIGTIG SVÆRE

Der findes planter, som er så skønne eller specielle, at de bare må afprøves, selv om chancen for succes er lille.

PROTEAFAMILIEN

Det gælder f.eks. en række sydamerikan­ske og australske arter i protea-familien (*Proteaceae*).

ILDBUSK

En proteaart vi alle i gruppen således har prøvet eller bør afprøve er ildbusken

(*Embothrium coccineum*), men det er endnu ikke lykkedes os at få den til at blomstre.

En del arter i familien er i øvrigt følsomme for fosfor, som gør det ekstra udfordrende og spændende at få dem til at trives.

Trods alt har vi dog haft succes med at få flere arter fra familiens slægter *Grevillea*, *Lomatia* og *Hakea* til at gro og blomstre udendørs.

LANGBLADET LOMATIA

Mest imponerende er nok Hans Jørgens langbladet lomatia (*Lomatia myricoides*), som klarer vintrene frit udplantet og ubeskyttet, er mere end to meter høj og blomstrer rigt hver år.

PROTEASLÆGTEN

Bjarne laver nu forsøg med forskellige arter fra den ellers frostfølsomme

Ildbusk (*Embothrium coccineum*) i knop på Færøerne (ved Mariukirkjan, Thorshavn maj 2015)

Ildbusk (*Embothrium coccineum*) i blomst på Færøerne (ved Mariukirkjan, Thorshavn juli 2014)

Ildbusk (*Embothrium coccineum*) med gullige frugter på Færøerne (ved Mariukirkjan, Thorshavn september 2013)

Bjergnålebusk (*Hakea lissosperma*). Wakehurst i Storbritannien 2016.

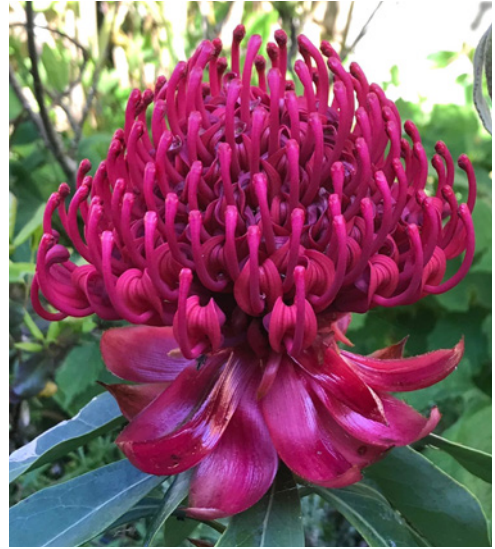
Med frugt ligner bjergnålebusken (*Hakea lissosperma*) et nåletræ. Wakehurst i Storbritannien 2016.

Bjergnålebusk (*Hakea lissosperma*) med proteafamiliens karakteristiske blomster. Rinkenæs 2020.

Langbladet Lomatia (*Lomatia myricoides*).
Rinkenæs 2020.

Warata (*Telopea speciosissima* x *oreades* 'Emperor's torch'), der kun tåler ned til ca. 5 graders frost. Ærøskøbing 2022. Foto: Bjarne Mahler Schou.

Efter danske forhold en sjælden og usædvanlig stor stedsegrøn sydbøg (*Nothofagus betuloides*) i Vagn Thomsens have i Nørresundby 2009.
Foto: Vagn Thomsen.

Proteaslæggt (*Protea* sp.) i sin beskyttede gårdhave i Ærøskøbing.

Det må være det helt rigtige sted, da Ærø med sin sydlige og havomkransede beliggenhed er meget vintermild, og gårdhaven er yderst vindbeskyttet med mure på siderne. Så det bliver spændende at se, hvordan forsøget kommer til at gå.

HVOR KAN DE SES?

Det bedste offentligt tilgængelige sted i Danmark at opleve frosthølsomme træer og buske er Botanisk Have i København. Med byens vintermilde klima kan mange eksoter klare sig, som knapt har en chance andre steder i landet. Men også Landbohøjskolens Have og Forstbotanisk Have er interessante. Desuden er der en række seværdige eksoter i Solgårdsparkens botaniske have i Strøby Egede, som Tobias er mentor for. I udlandet findes der utallige parker og åbne haver, hvor man i rigt mål kan opleve en del af de træer og buske, vi sandsynligvis kan dyrke om ikke så mange år. Til inspiration kan nævnes

En af adskillige flotte stedsegrønne sydbøge (*Nothofagus betuloides*) i Thorshavn 2013.

Stedsegrøn sydbøg (*Nothofagus betuloides*) har blanke blade, der er små og smukke. Thorshavn 2013.

Storbritannien, Frankrig, Schweiz, Østrig, Holland og Belgien.

FÆRØERNE

Jeg vil dog specielt anbefale et besøg på Færøerne. Golfstrømmen mildner vintertemperaturen så meget på øerne, at der langs kysterne og, hvor det ikke blæser

for meget, dyrkes rigtig mange spændende og frostfølsomme træer og buske, som for manges vedkommende stammer fra områder i Sydamerika, Tasmanien og New Zealand, der har samme eller næsten samme kølige, våde og vintermilde klima som Færøerne.

Kapuka (*Griselinia littoralis*) fra New Zealand bruges som hækplante på Færøerne. Thorshavn 2013.

New Zealandske kapuka (*Griselinia littoralis*), er en dejlig og usædvanlig stedsegrøn busk, der bliver flere meter høj. Thorshavn på Færøerne 2015.

Fire meter høj magellanfuchsia (*Fuchsia magellanica*) i plantesamler Carl F. Joensens have i Søldarfjørður på Færøerne 2014.

På Færøerne kan magellanfuchsia (*Fuchsia magellanica*) få flotte stammer med trevlet bark. Søldarfjørður på Færøerne 2014.

Bjergbellisbusk (*Olearia macrodonta*) blomstrer allerede som lille. Gråsten 2017.

De mange eksoter på øerne skyldes i høj grad tidligere dendrolog og leder af Arboretet i Hørsholm, Søren Ødum, der tidligt så, at der var et stort potentiale. Efter indsamlinger bl.a. i regi af Nordisk Arboretudvalg fik han sendt mange planter til øerne.

Træerne og buskene blev plantet ud i småskove og offentlige anlæg men ikke mindst hos mange haveejere, der fik planterne gratis. Sidenhen er mange af de frostfølsomme træer og buske blevet opformeret i og solgt fra den offentlige planteskole i Thorshavn.

I dag er stedsegrøn sydbøg (*Nothofagus betuloides*) nået op over hustagene, kuglebuddleja (*Buddleja globosa*) blomstrer rigt i flere meters højde, og i Thorshavn kan man opleve magellanfuchsia (*Fuchsia magellanica*), der har stammer

Den skønne bjergbellisbusk (*Olearia macrodonta*) i et overdådigt eksemplar endnu en regnvejrsdag i Klaksvik juli 2014.

med kroner over hovedhøjde. Desuden vokser og stortrives adskillige rigtblomstrende arter af den smukke primært new zealandske kurvblomstslægt *Olearia* (*Olearia sp.*) på Færøerne.

HVORFRA KAN DE SKAFFES?

Oplagte muligheder er at bytte eller købe planter af samlere eller på større plantemarkeder.

Navne og salgsgrupper kan findes på internettet f.eks. på Facebook. En anden god mulighed er at købe planterne i planteskoler indenfor EU ved at søge på deres latinske navne på internettet og bestille over nettet.

Vær opmærksom på, at mange planteskoler udenfor EU, herunder planteskoler i Storbritannien ofte ikke sender planter til Danmark. Der gælder således skrappe regler for hjemførsel af planter fra ikke EU-lande, herunder Færøerne.

INTERESSERET?

Som nævnt i indledningen, ser vi i eksotgruppen gerne, at flere af jer eller jeres bekendte deltager, hvis I har samme haveinteresse som os.

I er desuden alle sammen i muligt omfang velkomne til at besøge vores haver, hvor der hos flere af os også kan købes frostfølsomme træer og buske. Hvis I er interesserede, så kontakt mig gerne.

KONTAKTOPLYSNINGER

Martin Reimers. Tlf. 53 80 19 58.

Mail: reimers@siticum.dk

Kardemmevej 6, 6300 Gråsten

LINKS

Solgårdsparkens botaniske have:

www.solgaardsparken.dk/432245520/

Hans Jørgen Kuus' hjemmeside:

www.kuus.dk

Endnu en imponerende, men for mig ukendt art af bellisbusk (*Olearia sp.*), vokser på Færøerne i Klaksviks dejlige byskov. Den meterhøje busk ses med mange stammer til højre for den forreste bro. Foto 2013.

Martin Reimers planteliste til inspiration:
www.dendrologi.dk/planteliste.pdf

International Dendrology Society:
www.treesandshrubsonline.org

Diskussionsgrupper på internettet:
members3.boardhost.com/Exoten/
www.hardytropicals.co.uk/forum/

Diskussionsgrupper på Facebook:
"Træer og Buske – Dendrologisk Fællesskab"
Den svenske gruppe: "Zonknäckare".

LITTERATUR

Auders, Aris G.: Royal Horticultural Society. Encyclopedia of Conifers. A Comprehensive Guide to Cultivars and Species, vol. 1 & 2, 2012.

Clausen, Jens: Eksotiske haveplanter i Danmark, 2016.

Francko, David A.: Palms won't Grow Here and Other Myths. Warm-climate plants for cooler areas, 2003.

Gundersen, Jens Michael: Eksotiske planter – Nye ideer til din have, 2006.

Hillier: The Hillier Manual of Trees and Shrubs, 2019.

Hogan, Sean: Trees for All Seasons. Broadleaved evergreens for temperate climates, 2008.

Johansson, Ludvig: Odlå exotiskt i din trådgård, 2007.

Krüssmann, Gerd: Manual of Cultivated Broad-leaved Trees & Shrubs, vol. 1-3, 1984.

Krüssmann, Gerd: Manual of Cultivated Conifers, 1985.

Pedersen, Henrik: Palmer i haven, 2022.

Ødum, Søren: Choice of species and origins for arboriculture in Greenland and the Faroe Islands. Dansk Dendrologisk Årsskrift bind IX, 1991.

Fotografen er nævnt i fototeksten. Fotos uden angivelse af fotograf er optaget af forfatteren, Martin Reimers.

Et genbesøg i Westonbirt arboretet

A return visit to the Westonbirt Arboretum

PETER HOFFMANN

Illustration overfor:
View gennem det "gamle" arboret. Foto: Sven Bronckaers

I foråret 2017 var Dansk Dendrologisk Forening på en tur til det sydvestlige England. Et af turens højdepunkter skulle have været besøget i det britiske nationale arboret i Westonbirt, som ligger i Gloucestershire. Desværre foregik det i et så voldsomt regnvejr (*it was raining cats and dogs*), så en del aldrig kom længere end til cafeteriet ved indgangen, og den gruppe, der valgte at trodse vejrguderne, blev løbende mindre og mindre.

Derfor var det en stor glæde for min kone og mig i september 2022 at genbesøge Westonbirt arboretet. Det foregik

Fig. 1. Dan Crowley og Harriet Tupper (arrangør af IDS-turen og som venligt åbnede sin have for DDF på turen i 2017, dengang var hun formand for IDS). Træet i midten er *Acer griseum* (papirbarkløn), som også kendes fra en del danske parker og haver, hvor den står med den smukke rødbrune bark, der afskaller og delvist opruller i meget tynde flager. Frø fra træet blev indført af den berømte plantejæger Ernest Wilson i 1901, men han havde indsamlet frøene på bare et enkelt træ, eller måske på nogle få indbyrdes tæt stående. Det bevirkede en meget lille genetisk variation i materialet og derfor vanskeligheder med at skaffe nye generationer ved frøformering, indtil der kom nye indførsler sidst i 1900-tallet. Foto: Sven Bronckaers.

Fig. 2. En lang vista i den fjernere del af det "gamle" arboret. I baggrunden skimtes Westonbirt House, hvis ejer Robert Holford i 1800-tallet lagde fundamentet for det, der nu er Westonbirt arboretet. Westonbirt House, der nu rummer en fornem privatskole, er også omgivet af en mindre park, hvor der står en del interessante træer, men adgang hertil kræver en særlig tilladelse. Foto: Sven Bronckaers.

denne gang som et punkt på en tur til Cotswolds-området, en tur arrangeret af Harriet Tupper for International Dendrology Society, IDS. Denne gang havde vi det herligste sensommervejr, tørt og faktisk temmelig varmt.

I 2017 var vores omviser Dan Crowley (fig. 1), som dengang fungerede som dendrolog i Westonbirt arboretet. På IDS-turen i 2022 havde vi fornøjelsen af at møde ham igen, selv om han i mellemtiden havde fået et andet job.

Som i 2017 koncentrerede besøget sig om det "gamle" arboret, men vi nåede denne gang gennem det meste af området, også ned til de flotte vistaer (fig. 2). Men det var selvfølgelig helt umuligt at stoppe op ved mere end en ganske forsvindende brøkdel af de mange tusind arter.

Det lader egentlig ikke til, at de enkelte arter i arboretet er plantet efter nogen

Fig. 3. *Acer micranthum*, hvor der er stor interesse for at komme til at læse på skiltet, hvilken smuk art, der er tale om. Foto: Peter Hoffmann, indføjet detalje: Sven Bronckaers.

gennemgående plan (fx taksonomisk eller geografisk), som vi fx kender det fra Arboretet i Hørsholm. Mon ikke man snarere har taget de enkelte arters behov (fx jordtype, fugt, læ, lys/skygge) i betragtning ved valget af placering, eller man tilstræber at få et samlet smukt æstetisk udtryk af arboretet. Og så kan man jo nok heller ikke afvise, at man anvender princippet om at plante, hvor der nu tilfældigvis er en ledig plads, vist det samme princip som mange af os også er nødt til at benytte i vores egne haver!

Da DDF var på besøg i 2017 blev vi næsten lige inden for indgangen præsenteret for en – i hvert fald i kultur – ekstrem sjældenhed, nemlig *Rhoiptelea chiliantha*, som kommer fra det sydlige Kina og nordlige Vietnam, og som tilhører Juglandaceae (valnødfamilien). Dette dengang ca. 3 – 4 m høje træ blev fremvist med stor stolthed. Desværre viste det sig ikke at være tilstrækkeligt hårdført, og det er siden gået ud.

Fig. 4. Blade af *Pterostyrax psilophyllus* var. *psilophyllus* (øverst) og *Pterostyrax psilophyllus* var. *leveillei* (nederst). Fra forfatterens have. Foto: Peter Hoffmann.

Dan Crowley har, som vi nok også husker fra besøget i 2017, en særlig interesse for/kærlighed til *Acer* (løn), så det er naturligt her at nævne den overordentligt smukke *Acer micranthum* fyldt med frugter på de overhængende grene (fig. 3).

Det er en art fra Japan, som trods sit lidt sarte udtryk, er helt hårdfør her i landet. Den har en overvældende blomstring og efterfølgende frugtsætning, og det fine løv har – som slægten jo generelt er kendt for – smukke efterårsfarver. Hvis man ellers kan opstøve arten, er den bestemt anbefalelsesværdig til plantning i haven!

Jeg ved ikke, om Dan Crowley på forhånd havde en liste over deltagerne i IDS-turen, men ved ankomsten henvendte han sig straks til mig og nævnte, at han undervejs ville vise os den gave, som Dansk Dendrologisk Forening i 2017 forærede Westonbirt arboretet. Vi købte nemlig dengang en lidt særlig plante hos Pan Global Plants (hvor vi trods en få dage forinden skriftligt bekræftet aftale kom til at vente på ejeren Nick Macer i en times tid), det var en helt særlig type af epauletræet, nemlig *Pterostyrax psilophyllus* var. *leveillei*.

Denne variant adskiller sig fra arten ved at bladene løber ud i tre spidse lobes (*fishtail leaves*, fig. 4). Om den af den grund kan betragtes som en egentlig variant eller blot som en lokal manifestation fra det område, den kommer fra (provinserne Guizhou i det sydvestlige Kina), er der vist ikke helt enighed om blandt taksonomer. Men vi var dengang heldige: Westonbirt arboretet havde ikke denne form i forvejen, og den er nu plantet på en fremtrædende plads og har udviklet sig godt (fig. 5).

EFTERSKRIFT

Sven Bronckaers, en ung belgisk hortonom, der er tilknyttet Bokrijk arboretet (som DDF besøgte på Belgiensturen i

2011) deltog i IDS-turen til Cotswolds. Jeg takker ham hermed for, at han så venligt har stillet billeder til rådighed for denne artikel.

Han medvirker i øvrigt også ved ny-skrivningen af monografier i www.trees-andshrubsonline.org, som er en internet-

portal, der drives af IDS. Enhver kan frit og gratis gå ind i portalen og læse meget mere om arterne omtalt i denne artikel – og naturligvis også om alle mulige andre arter af træer og buske fra de tempererede egne.

Fig. 5. *Pterostyrax psilophyllus* var. *leveillei* står smukt i Westonbirt arboretet nu fem år efter overrækkelsen fra DDF. Foto: Peter Hoffmann.

Flere spændende træer i Træregisteret

More interesting trees in the Tree Register

HANS ERIK LUND

Illustration overfor:
Detalje fra den sidste af von Langens ædelgraner i Dyrehaven

INDLEDNING

I DDÅ 2020-21 skrev jeg løst og fast om Træregisteret og nogle af de spændende træer deri. Men med i alt 1.388 registrerede træer, er der mange flere, som fortjener omtale.

Og det bliver ikke kun om de største træer, men træer, der har gjort indtryk på mig, så det er helt subjektivt.

MAMMUTTRÆET VED VALDEMARS SLOT

I 2012 blev der under en ekskursion til Svanninge Bakker lejlighed til at træffe tidligere skovrider på Tranekær, Henrik Staun. Han havde godt styr på hvilke store træer, der befandt sig på Langeland og omegn, så vi lavede en aftale om at jeg skulle komme til Langeland, hvor han ville vise mig nogle af øens bemærkelsesværdige træer.

Vi aftalte at mødes ved Ambrosius-egen, der står på Tåsinge, ca. 1 km SV for Valdemars Slot. Den er jo et af landets store egetræer

Staun havde målt træets omkreds ad-

skillige gange før, og det var da også dagens første aktivitet. Men straks efter tog vi videre, og via en vanskeligt passérbar sti havnede vi ved et kæmpestort mammuttræ. Omkredsen blev målt til 6,95 m og højden til 28,5 m. I 2021 har Nanna Maria Rask målt omkredsen til 7,09 m, hvilket svarer til årringsbredder på 2,5 mm gennem de forgangne 9 år. Ikke ilde!

Træet har næsten samme omkreds som mammuttræerne på Knuthenborg, men de er til gengæld ca. 10 m højere.

Det lykkedes heldigvis også at få taget et foto af den 90-årige Henrik Staun ved træet. Han har, om nogen, været en naturens, skovbrugets og træernes mand.

For et par år siden blev stien til træet ryddet, så adgang til træet der nu er let.

ÆGTE KASTANJER PÅ LISELUND

Midt i oktober 2012 besøgte min kone og jeg Liselund Park på Møn. Her blev jeg imponeret over en gruppe på fire ægte kastanjer. De stod lidt udenfor et skovbryn og kom derved til deres ret på en fin måde.

Henrik Staun ved Mammuttræet ved Valdemars Slot

De 4 ægte kastanjer i Liselund Park

Med næsten 250 på bagen fylder de 4 ægte kastanjer pænt, selv i en stor park.

De blev målt til at være næsten 30 m høje, og det ene er knap 5 m i omkreds. Plantet i 1784 er de altså næsten 240 år gamle, og de viser tydeligt, at ægte kastanje klarer sig rigtig fint i Danmark.

Som det ses af det ene foto, har motorsaven været i gang på et tidspunkt, men træet har tilsyneladende ikke mistet vækstkraften.

Der er dog flere eksempler på at ægte kastanje ikke tåler kraftig vinterfrost, eksempelvis i Gerlevparken og ved den gamle planteskole i Folehaven. De har typisk skader i knæhøjde og mod nord.

VON LANGENS ÆDELGRAN I DYREHAVEN

von Langen indførte ædelgran i det danske skovbrug kort tid efter 1763. Arten gror godt, når den har passeret børnesygdomme og vildtbid, og den giver udmærket tømmer.

von Langen har givet navn til flere "Plantager", fx i Dyrehaven, Rude Skov, Sørup Hegn og i Farum Nørreskov.

I sidstnævnte findes stadig to store ædelgraner med højder på 46 og 47 m og omkredse på hhv. 4,74 og 4,62 m. De er let synlige fra Furesøens østlige side.

Men i Dyrehaven faldt den sidste af von Langens ædelgraner i 2021. Den havde set ret miserabel ud i nogle år, idet toppen var brækket af.

Træet var en del af en bevoksning, som stod på begge sider af vejen mellem

De sørgelige rester af von Langens ædelgraner i Dyrehaven

Klampenborg og Peter Lieps Hus. Bevoksningen indeholdt på et tidspunkt imponerende 1400 m³/ha!

Da Københavns Rådhus blev opført i årene omkring 1900, blev der anvendt tømmer fra denne bevoksning til loftet i Rådhusalen. Nu ligger den sidste sørgelige rest af denne plantage på skovbunden til glæde for insekter, svampe og planter.

SKOVRIDEREGEN - VEMMETOFTE

GL. SKOVRIDERGÅRD

I 1963-64 var jeg elev på Vemmetofte Adelige Jomfrukloster og boede på skovridergården.

Skovrideregen stod kun 100 m væk, men blev faktisk ikke vist stor interesse. Det gjaldt desværre også distriktets mange andre store ege.

Egen kan ikke måle sig med landets største, dens højde og omkreds er hhv.

Skovrideregen ved Vemmetofte gamle Skovridergård

21,5 m og 6,98 m (2010), men alligevel er den noget særligt, for den er ramt af lyn.

Forstkandidat Peter Friis Møller skriver at ege ofte rammes af lyn. En forklaring er at ege kan blive gamle og derfor i perioder af deres liv vil rage op over den øvrige bevoksning, og de står ofte i skovbryn eller solitært. Endvidere er ege i stand til at leve videre trods alvorlige skader. Tyndbarkede træers bark fugtmættes hurtigt og kan dermed lede lynet til jorden uden større beskadigelse.

Så vidt jeg husker, blev træet ramt af lynet i 2009, og der er allerede dannet en 10-15 cm bred kallus langs sårets venstre kant. Alderen til trods har ege en voldsom vækstkraft.

Der findes flere lynramte ege i Træregisteret og i mine notesbøger, fx Egedegegen.

VALDEMAREGEN OG FROSTRUPEGEN

Valdemaregen står i det sydlige skovbryn af Fruens Ege under Det Classenske Fideicommis, ca. 100 m øst for vejen mellem Sønder Kirkeby mod Karleby.

Det er en kæmpe stor eg. Med et volumen på 110 m³ måske Danmarks største. Ikke så højt, men tykt.

Træet ser meget livskraftigt ud, men skindet bedrager, for i 1914 blev dets hule indre forstærket og plomberet med beton af en englænder og hans 14-årige søn. Hullet var dengang så stort, at der næsten kunne være en hest med rytter i hullet, hvilket blev dokumenteret med et fotografi. Og plomberingen holder stadig trods de forgangne 100 år.

Men der er et andet træ på Lolland i en af Krenkerups skove, som gør Valdemaregen rangen stridig som landets største målt på volumen. Det er Frostrupegen, også kaldet Flådeegen.

Frostrupegens højde er i 1996 målt til 31 m, hvor Valdemaregen kun er 24 m høj. Diametrene er hhv. 2,77 og 3,12 m.

Valdemaregen ved Fuglsang

Frostrupegen

Grundfladen i brysthøjde ganget med højden og et formtal giver næsten samme volumen for de to træer, så en rangordning er ikke mulig uden nogle meget detaljerede målinger.

Frostrupegen og voksestedet blev fredet i 1951. Godsejeren har ikke ønsket træets præcise voksested oplyst i Træregisteret, og det på trods af, at der går en 50 m lang sti fra offentlig vej til træet, og at det er lovligt at færdes på vej og sti i private skove i dagtimerne.

Og lidt overraskende: på et luftfoto kan man se en meget tyk eg ligge 30 m mod nord for vejen. Den har jeg til gode at se næste gang jeg kommer til Lolland.

DE FORRÆDERISKE PLATANER

I parken til Marienborg Gods på Møn står der tre plataner plus resterne af en fjerde og noget større.

Ifølge Mads Lidegaard er der i Dansk Folkemindesamling omtalt en rideknægt, som ridsede kærestens navn ind i en af

De Forræderiske Plataner

platanernes bark. Da han året efter ville gense sine inskriptioner, var de ikke til at finde. På baggrund af dette onde varsel brød han med pigen.

Morale: man skal ikke skrive kæresters navne i barken på et platantræ.

Blodbøgen i Gråsten Præstegårdshave

BLODBØG – GRÅSTEN, STØVRINGGÅRD

KLOSTER OG KNUDEBØGEN I JÆGERSPRIS

I DDÅ 2020-21 omtaler jeg en blodbøg i Gråsten og i Kollund. Der var lidt disput om hvilken der var den tykkeste, og det endte med at være træet i Gråsten

Blodbøgen på Støvringgård

Præstegårdshave med en omkreds på 6,44 m.

I foråret 2022 besøgte jeg parken til Støvringgård Kloster lidt nord for Randers. Stedet fungerer ikke længere som kloster, det er blevet til lejligheder.

I parken var der flere interessante træer. En mand, der gik og flyttede nogle ting i et udhus, mente nok at det var Danmarks største bøgetræ. Træet synede nu ikke helt så stort, især når det blev set oppe fra hovedbygningens niveau. Men en måling afslørede en omkreds på hele 7,72, hvilket er markant større end de ovenfor nævnte fra Gråsten og Kollund.

I Jægerspris havde jeg et år tidligere registreret en stor og knudret bøg om vinteren. Den stod i et lille indelukke lige overfor Rejsestalden sammen med en lige så knudret stor eg og en halv snes vrangbøge.

Da jeg så træet igen en sommerdag, så var det altså en stor blodbøg! Omkreds 6,80 m, og dermed Danmarks næststykkeste registrerede.

Rekorder holder ikke altid så længe.

AHORN VED JÆGERSPRIS

100 m længere mod nord i forhold til blodbøgen står der i den vestlige vejside en kæmpe stor ær, som i efteråret 2019 havde en højde på 30 m og en omkreds på 4,82 m, så det er ikke landets største, men en af de ældste. Det menes at den er plantet i 1740, altså ca. 25 år før von Langen udøvede sit virke i Danmark.

Der har givetvis været plantet ær i mange af de store godsers parker, og hvorfra der er føget frø over hegnet. På den måde har ær langsomt kunnet brede sig på de steder, der passede den, især på Øerne, men von Langen har gjort æren til et skovtræ, som nu har bredt sig til store dele af landet. Ær kaldes også von Langens Fodspor.

Den store ær ved Jægerspris. Bemærk de to kvinder ved træets fod.

TJØRNNEN PÅ NORDPOLEN

For et par år siden var der en del avisskriveri om en gammel tjørn, som voksede i et område af De Gamles By i København, kaldet Nordpolen. Den skulle fjernes i forbindelse med at området skulle bebygges, såkaldt byudvikling. Omkredsen er 2,21 m (2018). Heller ikke den er blandt de

Tjørnen på Nordpolen

største, men den har unægtelig en imponerende form.

Men Danmarks Naturfredningsforening og mange andre gik i aktion, og fik politikerne til stoppe planerne. Indtil videre, i det mindste...

Der er ikke for mange træer i De Gamles By, og et pragteksemplar som den gamle hvidtjørn kommer ikke lige igen, så man burde gøre alt for at lade den være i fred.

PRAMDRAGEREGEN – LANGÅ, RANDERS

Pramdrageregen er omtalt af Helge Qvistorff i hans bog om "Berømte Danske Træer".

Pramdrageregen leder naturligvis tanker til pramdragernes hårde slid med at trække bådene op ad Gudenåen fra Randers til Silkeborg, ca. 75 km. Før jernbanens og bilernes indtog var transport ad søvejen næsten eneherkende.

Pramdrageregen ved Langaa

Jeg "måtte" derfor forsøge at finde den under en trætur til Jylland i 2022.

Voksestedet er i den sydligste ende af Langaa Egeskov, helt ned mod Gudenåen. Skoven, der ejes af Danmarks Naturfond, har gennem over 200 år været afgræsset af kreaturer.

Da træet er et hultræ (og altså ikke et "hult træ"), burde det være ret let at finde, men det tog alligevel en rum tid. GPS-koordinaterne passede ikke, og beskrivelsen var heller ikke til at greje. Men pludselig var Pramdrageregen foran mig!

Selv om ege har krogede grene, er øjer ikke særligt hyppige. Her har to grene taget retning bort fra hinanden og har så fortrudt.

Øjetræer har i fordums tid været anvendt som helbredende træer, og især ege med deres varighed og vækstkraft. Svagelige børn (fx med engelsk syge (rakitits), som skyldes mangel på D-vitamin) er blevet afklædt og ført gennem øjet. De er så at sige blevet født på ny. De afførte klude blev ofte hængende ved træet, som så kaldtes kludeege. En sådan findes stadig i Leestrup Skov ved Faxe.

Om Pramdrageregen har været anvendt på den måde, ved jeg ikke, men det er meget sandsynligt med en alder på 2-300 år.

Et stort antal af områdets ege er udnævnt til at være Livstræer, som altså skal bevares for eftertiden for at fremme biodiversiteten.

Det gælder også Pramdrageregen, der desuden er et øjetræ og tilegnet pramdragerne.

EGEDEEGEN – LYSTRUP

Egedeegen ved Lystrup i Sydsjælland er en af Danmarks tykke ege.

Sagnet fortæller om to døtre, der blev tildelt hvert sit egetræ, men den ene søster og hendes træ afgik desværre hurtigt ved døden.

Egedeegen

Første gang jeg så egen var en sommeraften i 2010, hvor dens omkreds blev målt til 8,01 m.

Ifølge Holten var omkredsen 7,8 m i 1998. Siden har jeg været forbi flere gange, og i foråret 2017 var målet 8,10 m. Træet har dermed, sin alder til trods, haft en årlig diametertilvækst på ca. 3 - 5 mm, og det er imponerende for sådan en ældre dame!

Jeg bemærkede ikke, at træet havde skader fra et lyn i 2010, men skaden ses tydeligt på billedet fra 2017.

Egedeegen blev fredet i 1932.

KVINDEEGENE I VEKSØ OG SKAFTERUP

Mange steder i Danmark (dog ikke i Sønderjylland) står der kvindetræer, også kaldt valgretstræer. De står der til minde om at kvinder (egentligt de 7 f-ere: fruentimmere, folkehold, fattige, fremmede, fallenter, fjolser og forbrydere) fik valgret og valgbarhed i 1915.

Sønderjylland (Nordslesvig) blev først genforenet med Danmark i 1920, så i den landsdel findes der ikke kvindeege.

De fleste kvindetræer er ege eller bøge, ofte opgravet i en nærliggende skov. De er herefter plejet så godt, at de slog an, og gjorde de ikke det, forsøgte man igen året efter.

Da loven om kvinders (og tyendes) valgret havde eksisteret i 100 år, kom der igen fokus på kvindetræerne.

I Veksø 25 km vest for København stod der en stor kvindeeg, men desværre stod den i kanten af en privat grund. Selv om træet var fredet, fik stedets nye lodsejer i 2012 træet beskåret til ukendelighed. Det affødte en masse avisskriverier, et sagsanlæg og en stor bøde.

De lokale kvinder tog i 2015 initiativ til at plante "Kvindeegens Datter" i et lille anlæg lidt øst for det andet træ.

Selve plantningen blev udført af et barnebarn, et oldebarn og et tipoldebarn af den oprindelige planter, Christine Tox-

Kvindeegens datter i Veksø

Kvindeegen i Skafterup, en røddeg

værd, og under stor festivitas med taler og pigegarde osv. Bedre kan det ikke blive!

Mange af kvindetræerne står i vejtrekanter eller steder hvor der er offentlig adgang, og ofte tæt på en ring af tingsten, hvor de lokale beboere gennem mange år har siddet og talt sig til rette om sagerne / tingene.

I Skafterup i den sydvestlige del af Sjælland er kvindeegen imidlertid en røddeg, og det er ret usædvanligt. Det får i det mindste nogle flotte høstfarver og har hurtig vækst og ofte en fin og rank stamme, så hvorfor ikke?

Også i Maribo står der en røddeg, som afløser det oprindelige kvindetræ.

BROMØLLETAKSEN OG TAKSEN PÅ SORØ AKADEMI

De fleste træinteresserede har hørt om Bromølletaksen. Den var sidst i 1960-erne genstand for en heftig diskussion mellem

skovrider Allan Hastrup fra Dønnerup og professor Johannes Lange. Diskussionen kulminerede i sensommeren 1970, hvor

Bromølletaksen 2011

Taksen ved Rektorgården på Sorø Akademi 2020

Dendrologisk Forening afholdt en ekskursion til Vestsjælland.

Hastrup mente, at træet havde været hæmmet af høj vandstand og skygge fra omkringstående bevoksning, så alderen måtte være mindst 500 år, med den størrelse træet havde. Heri var professor Lange ikke enig. Efter at have krydset klinger med diverse gode argumenter, blev der taget boreprøver fra træet, som viste at træet kun var ca. 140 år. I 2011 kunne Bromølletaksens omkreds måles til 3,66 m 1 m over terræn. Danmarks tykkeste!

Men stor var min overraskelse, da jeg i 2020 gik rundt blandt bygningerne på Sorø Akademi, og her så en stor taks. I modsætning til Bromølletaksen deler den sig i flere stammer helt nede fra basis. Omkredsen blev målt til 3,93 m, og selv om målet er taget 0,5 m over terræn, dvs. noget lavere end på Bromølletaksen, og Sorø-taksen deler sig helt nedefra, så har Bromølletaksen fået en alvorlig konkurrent.

AFSLUTNING

Det kan sikkert let udledes af ovenstående, at arbejdet med at registrere nogle af

de mest bemærkelsesværdige træer har givet masser af gode oplevelser.

Og det er helt fantastisk så mange venlige og hjælpsomme mennesker, jeg har mødt, når jeg har søgt eller spurgt nærmere om et træ.

KILDER

Træregisteret: www.dendron.dk/dtr

Internettet:

- <https://koebenhavn.dn.dk/vigtigste-sager/de-gamles-by/de-gamles-by-2020/>
- <https://www.jomfruensegede.dk/jomfruensegede>
- <https://www2.blst.dk/nfr/00365.00.pdf>
- https://archive.org/stream/gri_33125015153600/gri_33125015153600_djvu.txt

ØVRIGE KILDER

Hauberg, P.A., Lynnedslag i Skov, DST 1960, hefte 6.

Holten, N. E.: Kæmpeege i Danmark. En beskrivelse af de 30 tykkeste træer. DDÅ 1998.

Jørgensen, Laumann E., og Nielsen, P.C.: Nordsjællands Skove gennem 200 år. 1964.

Lange, Johannes og Ødum, Søren: Bromølletaksens alder. DDÅ 1970, side 208.

Lidegaard, Mads: Danske Træer fra Sagn og Tro, 1996.

Møller, Peter Friis og Staun, Henrik: Danmarks Træer og Buske. 2015.

Qvistorff, Helge: Berømte Danske Træer, 1995.

Rune, Flemming: Gribskov, 2009.

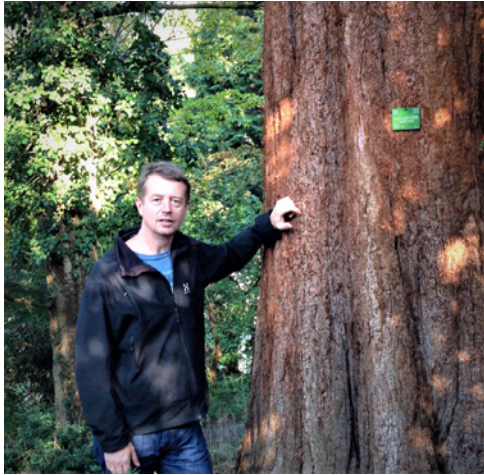

En rejse i træernes og senere palmernes verden

A journey in the world of trees
and beyond the world of palm trees

HENRIK PEDERSEN

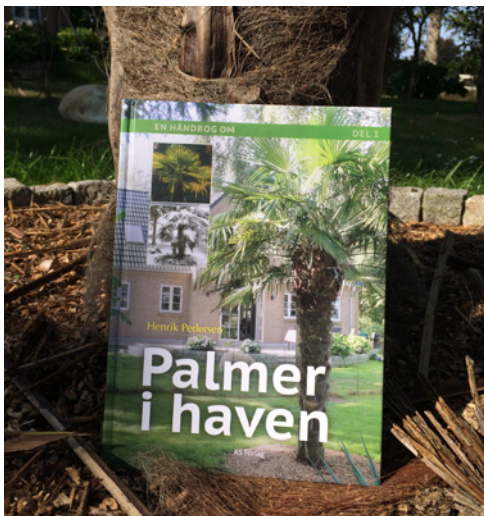
Illustration overfor:
Hårdføre palmer i dansk have. Foto: Henrik Pedersen

På besøg i botanisk have i København

Dette indlæg er tænkt som en fortælling om min personlige rejse i træernes og sidenhen palmernes verden.

Jeg er født og opvokset i det østjyske som søn af en planteforsker. Min far voksede op på en æbleplantage på Fyn og blev senere forsker på Aarhus Universitet. Forskningen gik bl.a. ud på studier af kemiske stoffer i træer og eksotiske planter, herunder kortlægning af en række fenolforbindelser, der efterfølgende kunne være af interesse for medicinalindustrien.

Min håndbog om at dyrke palmer i haven udkom i juli 2022

Universitetets botanikere hentede ofte sjældne planter hjem fra eksotiske egne, som f.eks. Ecuadors tropiske regnskove, planter der så kunne indgå i disse studier. I 1971 rejste mine forældre for første gang til Canada, hvor jeg kom i børnehave. Senere, dvs. i 1998 besøgte jeg dem under deres et års ophold i Vancouver. De har efterfølgende flere gange besøgt Vancouver.

Således grundlagdes min interesse for træer gennem min barndoms have, hvor jeg voksede op med æbletræer og eksotiske planter, og senere ved mine besøg i Canada. En særlig kærlighed fik vi til slægten *Acer*, hvor det almindelige ahorntræ, *Acer pseudoplatanus*, blev plantet i min barndoms have som en påmindelse om vores tætte relation til Canada og landets flag, der jo indeholder ahornbladet.

Hugh Johnsons pragtfulde værk "Træernes bog" blev mere end nogen anden bog, bogen der besejlede min livslange

Det pæneste af ahorntræerne. Forrest i billedet kæmper en *Magnolia grandiflora* Goliath for overlevelse efter omplantning.

Kejsertree i sensommeren 2017

Kejsertree i sensommeren 2022

interesse for træer. Og i min netop udkomne håndbog "Palmer i haven" har jeg bl.a. beskrevet hvordan Hugh Johnsons bog førte mig fra interessen for træer til senere hen også at omfatte palmer.

I 2015 købte min familie og jeg en grund på 2.500² m med masser af gamle træer. Det var oprindeligt en ældre dames baghave, som hun ikke længere kunne holde, da hendes mand døde.

Nærmest som ved skæbnens ironi vokser der på denne grund to pragtfulde ahorntræer. Dem arbejder jeg på at forbedre vækst og levevilkår for, ved at fælde andre træer omkring. Ahorntræerne er nok selvsåede og i dag ca. 17 m høje. Ud fra gamle luftfoto kan man se, at de må være ca. 40 år gamle.

I de forløbne år har jeg plantet andre spændende træer, som f.eks. et kejsertree *Paulownia tomentosa* på en halv meter i foråret 2017. Det er nu ca. 7 m højt og fuld af blomsterknopper. I den rekordvarme sommer 2018 voksede dette frodige træ faktisk fra 1,7 m til 4,3 m. Træet har haft blomsterknopper de seneste to år, men

altså ikke en vellykket blomstring endnu. Håbet er, at tredje gang er lykkens gang, og at en mild vinter vil resultere i en flot blomstring i foråret 2024.

Af andre planter/træer kan nævnes hjertenød, *Ailanthifolia cordiformis* var. *imshu*, der også giver en næsten palme-lignende tropisk frodighed. Jeg har desuden flere blomstrende stuearalier *Fatsia japonica* og rispapyrplanten *Tetrapanax papyrifer stereoidal giant* på friland. Derudover kan nævnes træer som *Asimina triloba*, ginkgo, magnolier, jordbærtræ, mammuttræ, atlasceder, thuja mv.

De oprindelige store træer er primært birk, rødgran og ædelgran, hvoraf de bedste bliver bevaret. Listen af spændende træer jeg ønsker at plante er naturligvis lang. På friland har jeg også arter af yucca og opuntia mv.

Af mere orangeri-lignende planter dyrker jeg bl.a. agaver, engletrompeter, nerie, forskellige ensete, bougainvillea og eksotiske palmer som ikke kan plantes ud. Den japanske fiberbanan, *Musa basjoo*, har jeg på friland nu på 5 år.

Min have er et miks af planter fra vidt forskellige klimazoner

Historien om palmebogen, er historien om min opvækst med mange planter ude som inde. Mange af de planter vi dyrkede, var fra eksotiske egne, og derfor blev eksperimenterende udplantninger en del af min barndom i 70'erne.

Når man besøger Vancouver, ser man mange palmer. De har vokset i et oprindeligt vinterklima som er 1-2 grader varmere end det klima vi har i Danmark i dag. Jeg plukkede derfor nogle frø fra palmerne i 1998, som efter hjemkomsten til Danmark blev spiret på friland. I dag er det blevet til en 4 meter høj palme.

Håndbogen indeholder ud over denne palmes livshistorie, en fortælling om Danmarks eneste forsøgsstation for palmeavl på friland. En forsøgsstation, hvor jeg testede mange hårdføre arter og hybrider til det yderste i det danske klima.

En af de mange spændende oplevelser forsøgsstationen gav mig var, at enkelte palmer havde en særlig god hårdførhed, og de overlevede kuldeperioder, hvor andre palmer af samme art måtte lade livet. Forsøgsstationen er en spændende

historie om iværksætteri uden sidestykke i Danmark, og historien om at forlade et trygt liv som geolog og miljørådgiver for at forfølge en drøm.

Den omfattende bog indeholder også kapitler om hårdføre palmearter, klima, fremtidsscenerier og en detaljeret klima- og vækstdatabase. Et kapitel om pasning og pleje går i dybden med plantning, jordbund, vanding, gødskning og vinterforanstaltninger mv. Palmer er evolutionsmæssigt gamle. De har en anden måde at

Forsøgsstationen

Palmens blomstring var særlig flot i 2019 efter den varme sommer 2018

vokse på end vi er vant til, og de er derfor et spændende bekendskab rent botanisk.

Det er ikke svært at dyrke palmer i Danmark, men lidt viden, opmærksom pasning og indsigt skal der til, særligt de første 2 til 3 år mens palmen etablerer

Anden generations danske palmer er på vej her hos undertegnede. De viste frø vil give større palmer, som vil få stivere og mere vindresistente vifter og en bedre hårdførhed. Det opnås ved, at der er tale om en hybridisering mellem to varianter af hørpalmen. De to forældre (han og hun) er desuden sorteret i det danske klima på individniveau.

sig. Desuden gør erfaringen én bedre over årene, fordi man erfarer hvordan forskellige pasningsstrategier påvirker resultatet.

Bogen handler også om hvordan man bedst lykkes hvis man dyrker større importerede palmer, der rummer en række udfordringer. Det er disse erfaringer jeg gerne har villet videregive, så flere danskere kan få den fantastiske oplevelse det er at se en palme blomstre og vokse sig stor og flot i en dansk have.

HÅNDBOGEN

Håndbogen er rigt illustreret med farvefotos på alle 228 sider. Bogen kan købes hos boghandleren, eller der hvor man normalt handler bøger.

Bogen kan også købes via min hjemmeside www.frilandspalmer.dk. Her følger der med bogen en lille 2. generations dansk palme, og den kan leveres signeret, hvis det ønskes. Bogen er blevet godt modtaget og har opnået lektøruddtalelse. Jeg leverer gerne fragtfrit til foreningens medlemmer.

Thuja ×soeegaardii
– et nyt navn til en gammel hybrid

Thuja ×soeegaardii
– a new name for an old hybrid

FOLMER ARNKLIT

Illustration overfor:
Thuja plicata × *standishii* i Kórnik Arboretet. Foto: P. Kosiński

I det polske tidsskrift *Dendrobiology*, der udgives af det kendte Arboret i Kórnik ved Poznań, blev der i 2022 publiceret en artikel med ovennævnte titel. Forfatterne er Piotr Kosiński, Dominik Tomaszewski og Jerzy Zieliński, der alle har tilknytning til Arboretet i Kórnik.

De to førstnævnte er relativt ukendte dendrologer, der først har gjort sig bemærkede inden for de sidste 20 år. Kosiński har arbejdet med *Rubus* sammen med Zieliński, og Tomaszewski har arbejdet med *Quercus* og *Salix*, også sammen med Zieliński.

Jerzy Zieliński er den bedst kendte dendrolog af de tre. Han er nu en ældre herre på 80 år, født i 1943, og han har en lang række publikationer bag sig. Han har primært arbejdet med træer og buske, og blandt danske dendrologer er han kendt for at have samarbejdet med Knud Ib

Christensen om *Crataegus ×bornmuelleri* Zabel ex K.I.Chr. & Ziel.

Det er ikke specificeret, hvorledes de tre forfattere hver især har bidraget til artiklen, men fotografierne af træet og detaljerne er taget af Piotr Kosiński, og SEM-fotografierne af den øvre del af frøets vinger er taget af Dominik Tomaszewski. Så kan man jo gætte på, at Jerzy Zieliński har arbejdet med på teksten. Men det er kun to af personerne, der har lagt navn til beskrivelsen.

Selve beskrivelsen af den ”nye” hybrid er ganske kortfattet:

***Thuja ×soeegaardii* J.Zieliński & P. Kosiński, nothosp. nova**, the hybrid between *Thuja plicata* Donn ex D.Don and *Th. standishii* (Gordon) Carrière.

Mere behøves der ikke, når forældrearterne er kendt.

Fig. 1. Det største, næsten 35 år gamle eksemplar af *Thuja plicata* × *standishii* i Kórnik Arboretet. De andre eksemplarer i Kórnik af denne hybrid har lignende silhuetter, tungt hængende laterale smågrene og relativt tynd svagt furet bark; efterår 2021. Foto: P. Kosiński.

Fig. 2. Barken af *Thuja plicata* × *standishii*, udsnit af stammen på fig. 1. Næsten samme type bark findes på det dobbelt så gamle modertræ i Göteborg Botaniske Have. Foto: P. Kosiński.

Men kunne de ikke have valgt et andet navn til den hybrid? Det er jo fuldstændig umuligt at holde rede på alle de vokaler. Jo, det kunne de sikkert godt, men deres formål med at bruge dette navn var at hædre Bent Frederik Søegaard, der var arboretforstander for Arboretet i Hørsholm fra 1968-1989.

Da jeg i 2021 blev præsenteret for artiklen, havde man kaldt hybridene *soegaardii*, og det ser meget tilforladeligt ud. Men eftersom manden hedder Søegaard, er man tvunget til at sætte et ekstra e ind, og det får det hele til at ligne noget fra et helt andet sprog.

Som titlen siger, er hybridene mellem *Thuja plicata* og *Thuja standishii* ikke nogen ny opfindelse. *Th. plicata* vokser i det vestlige Nordamerika, og *Th. standishii* er kun udbredt i Japan, så en spontan krydsning er udelukket.

I 1937 høstede man frø på *Th. standishii* i Forstbotanisk Have i Charlottenlund, og blandt de fremspirede planter var der en, der udmærkede sig ved sin sunde og livskraftige vækst. Denne plante blev senere studeret af Bent Søegaard, som bl.a. kunne vise, at den var resistent mod svampen *Didymascella thujina*, der kunne udrydde alle thujaplante på frøbedet.

Det viser sig, at planter fra Hørsholm var blevet givet til Botanisk Have i København. I 1952 havde Botanisk Have så afgivet materiale til Haven i Göteborg, og derfra var der i 1988 kommet stiklinger til Kórnik. Det er dette materiale, der er basis for artiklen.

Under tilblivelsen af denne artikel havde forfatterne henvendt sig til Botanisk Have i København for at få oplysninger om Havens eksemplarer af krydsningen. Der blev svaret, at man ikke havde personale, der kunne påtage sig en besvarelse.

Jeg blev også spurgt, men da jeg var blevet afskediget fra min stilling som

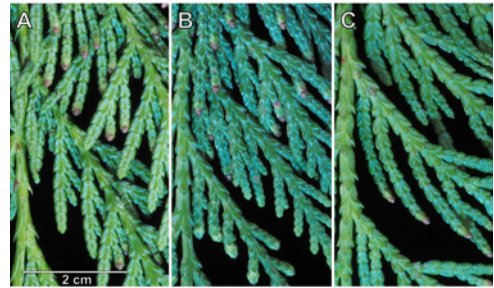

Fig. 3. Terminale smågrene med blade af *Thuja plicata* (A), *Th. plicata* × *standishii* (B) og *Th. standishii* (C); set oppefra. Foto: P. Kosiński.

Fig. 4. Blade på primære skud af *Thuja plicata* (A), *Th. plicata* × *standishii* (B) og *Th. standishii* (C); set fra siden. Foto: P. Kosiński.

lektor emeritus ved Haven og var persona non grata hos lederen af Haven, var jeg afskåret fra at undersøge Havens arkiv. Den oprindelige plante findes ikke længere, og de nuværende blev givet af D.T. Poulsens Planteskole til Botanisk Haves 100-års jubilæum i 1974.

Forfatterne dokumenterer deres arbejde med fotografier af skudsystemerne på de to forældrearter og deres afkom. Der er billeder af de terminale smågrene set oppefra (fig. 3) og af de primære skud set fra siden (fig. 4), og der er billeder af kugler fra alle tre taxa. Og som før nævnt er der scanning-elektronmikroskop (SEM) billeder af den øvre del af en frøvinge. Det hele er forklaret i en tabel med de vigtigste forskelle mellem de tre taxa.

Ved at betegne deres beskrivelse som en nothospecies nova, opnås en række

Fig. 5. *Thuja xsoeegaardii*, et eksemplar der er udvalgt som typeeksemplar for denne nothospecies. *Kórník Arboretet. Sect. XXXVI, inv. no. 53972, efterår 2021.* Foto: P. Kosiński.

fordele. Skulle man angive de korrekte forældre til hybriden, skulle man skrive *Thuja plicata* Donn ex D. Don \times *Thuja standishii* (Gordon) Carrière.

Ved at kalde hybriden *Thuja xsoeegaardii* Ziel. & Kosiński opnår de, at samtlige krydsninger mellem disse to arter, ikke blot F_1 , men alle kombinationer af frem- og tilbagekrydsninger, kan betegnes med dette navn. Ønsker man at navngive en variation inden for et nothotaxon, er det ikke længere en sag for botanikerne og deres *International Code of Nomenclature for algae, fungi, and plants*. Det reguleres af the *International Code of Nomenclature for Cultivated Plants*.

Blandt de personer, der takkes for deres medvirken, er Dr. Kit Tan ved Københavns Universitet. Hun har i mange år haft et samarbejde med Jerzy Zielński om floraen i det østlige Middelhavsområdet, hvor de i fællesskab har beskrevet flere nye arter, især af træer og buske.

Kit Tan har samlet oplysningerne om Bent Søegaards arbejde. Og især har hun gennemgået manuskriptet sprogligt, så det har fået et mere professionelt præg. Vi er jo alle sammen gode til engelsk, men ofte er vi bedre til at forklare end til at bruge det rigtige ord.

Det er ikke til at sige, hvor mange danskere, der er blevet bæret med at få en planteslægt eller -art opkaldt efter sig. I 1974 lavede lektor Alfred Hansen ved Botanisk Museum en oversigt i *Botanisk Tidsskrift*, hvor han opregnede 125 personer, der på daværende tidspunkt havde lagt navn til en planteslægt.

Fig. 6. En holotype, et herbarieeksemplar indsamlet fra det træ i Göteborgs Botaniske Have som repræsenterer typen af *Thuja xsoeegaardii*, KOR 55807 (digitaliseret på Institute of Dendrology PAS, Kórnik; tilgængelig på: <https://rcin.org.pl/dlibra/publication/267417>).

I dag er tallet meget større, og der er næppe nogen, der har det fulde overblik over, hvor mange artsnavne, der har op-rindelse i et dansk navn. Soeegaardii kan tages som et eksempel på, hvor vanskeligt det kan være at genkende et dansk navn, eller hvad med soerenodumii, hvis nogen skulle finde på det?

Det er glædeligt, at også udlændinge kan finde på at mindes en dansker for for-tjenstfulde gerninger. Det er et eksempel til efterfølgelse.

LITTERATUR

Piotr Kosiński, Dominik Tomaszewski, Jerzy Zieliński: *Thuja ×soeegaardii* (Cupressaceae) – a new name for an old hybrid. *Dendrobiology* 2022, vol. 87, side 113-121. Tidsskriftet udkommer 2 gange om året, men kun i elektronisk form.

På adressen: <https://doi.org/10.12657/denbio.087.008> er der et resume og et link til artiklen. Hele artiklen kan findes her: <https://www.idpan.poznan.pl/images/stories/dendrobiology/vol87/denbio087008.pdf>

HYBRIDEN I USA

I Europa er hybridene mellem de to thuja arter nærmest en dendrologisk kuriositet som findes i arboreter og botaniske haver. Derimod har den stærkt stigende interesse i USA.

I 1967 blev der sendt frøplanter af hybridene fra Poulsens Planteskole i Kvistgård til U.S. National Arboretum i Washington; frøene til disse planter er måske høstet på hybrider der stod i planteskolen. Et af hybridtræerne udviklede sig til et usædvanligt smukt, frodigt og livskraftigt træ med en tæt, kompakt, smal og konisk krone. Dette træ blev videre opformeret ved stiklinger og har vist sig at være meget modstandsdygtig mod kraftig vind og tørke. Det er perfekt til høje hække og læbælter, og det er bedre end andre træarter der tidligere blev anvendt til formålet, bl.a. en hybrid af *Cupressus* arter. Det dyrkes nu i stort omfang, især i USA, og sælges under handelsnavnet *Thuja 'Green Giant'*.

I de seneste årtier er der udviklet andre tilsvarende kultivarer som er patenteret, såsom *'Steeplechase'*, *'Green Splendor'*, *'Virginian™'*, *'Junior Giant'*. Nogle af disse er tydeligt vegetative mutationer af *'Green Giant'*, mens andre er udvalgt fra frøplanter eller opstået ved kontrolleret krydsning.

På hjemmesiden www.trees.com, der er en blog med vejledning for plantekøbere og kontakt til planteskoler, hedder det at *'Green Giant'* er værdsat for hurtig vækst og attraktiv form, den kræver kun lidt pleje og er modstandsdygtig mod sygdomme. Den kan blive 60 fod høj og 15-20 fod bred. Den kan vokse op til 5 fod om året, kan dyrkes på de fleste jordtyper, men kræver veldrænet jord.

Søren Fodgaard, baseret på artiklen fra Kórnik Arboretet samt www.trees.com

ÅRSBERETNING DANSK DENDROLOGISK FORENING 2021

aflagt på generalforsamlingen d. 22. marts 2022

På grund af Corona-situationen blev den foregående generalforsamling afholdt for blot syv måneder siden i Arboretet i Hørsholm, vel den første udendørs generalforsamling i foreningens historie. Generalforsamlingen blev afholdt i strålende vejr, og både før og efter gav foreningens næstformand, Erik Dahl Kjær, en – som altid – informativ og underholdende omvisning i Arboretet.

Bortset fra dette arrangement samt den allerede i sidste formandsberetning omtalte tur i Forstbotanisk Have i Charlottenlund – en tur, der var fælles med medlemmer af repræsentantskabet for Fonden for Træer og Miljø og som afsluttedes med genplantningen af troldnødhybriden 'Nina' – så forhindrede den fortsatte pandemi afholdelse af andre foreningsarrangementer i 2021.

Det traditionelle julemøde måtte således også aflyses, og det foredrag, som vores redaktør Søren Fodgaard skulle have holdt om arboretet i Rwanda i Centralafrika, måtte igen udsættes. Men vi vil så omsider opleve det her efter generalforsamlingen, det må vist blive i femte forsøg!

Planlagte medlemsaktiviteter 2022

Nu kan vi forhåbentlig vende tilbage til et mere normalt omfang af medlemsaktiviteter i indeværende år.

Der er vist tradition for, at formanden her i årsberetningen omtaler de kommende medlemsaktiviteter, selv om de vel egentlig hører under dagsordens punkt om virksomhedsplanen.

Som det allerede fremgår af det brev, der blev udsendt til medlemmerne i forbindelse med kontingentopkrævningen har vi følgende på programmet:

Todages tur i Jylland

D. 26.–27. maj (Kristi himmelfartsferien) afholder vi ekskursion til Midtjylland, mere præcist til steder i omegnen af Nørre Snede. Vi mødes d. 26. maj kl. 11 på parkeringspladsen P2 på Hærvejen, knap 2 km syd for Hovedvej 13. Her vil pensioneret naturvejleder Jan Kjærgaard vise rundt i dette smukke naturområde, som er præget af menneskets indvirkning i hundreder af år.

Vil man se udspringene for verdens to største floder: Nilen (den længste) og Amazonas (den vandrigeste), så lader det sig vist ikke gøre på en og samme lille gåtur, men holder vi os til Danmark, så er der den topografiske ejendommelighed, at kilderne for Gudenå (landets længste) og Skjernå (landets vandrigeste) befinder sig få hundrede meter fra hinanden.

Vi vil selvfølgelig besøge denne seværdighed, men vi vil også se Tinnets Krat med egetræer, som af mennesker gentagne gange er blevet tilbagehugget. Undervejs vil vi spise vores nedbragte frokostpakker, foreningen giver en øl eller vand at skylle ned med.

D. 27. maj mødes vi også kl. 11 ved indgangen til Lille Malunds Have, en privat besøgshave med mange forskellige træer, buske og stauder. Foreningen vil være vært for en beskedent frokost i havens overdækkede spiseområde, og der vil også blive mulighed for at lade sig friste i havens planteudsalg.

Derefter går turen videre til to private haver, det er noget forskellige typer af haver, men de rummer begge store samlinger af træer og buske. Den sidste have er præget af en særlig interesse for slægten *Viburnum*, og der vil vi i øvrigt også blive budt på en lille forfriskning.

I 2022 var der ekskursion til Midtjylland bl.a. med besøg ved Gudenåens og Skjernåens kilder. Her står naturvejleder Jan Kjærgaard ved den mose hvor Skjernåen udspringer. Foto: Søren Fodgaard.

Gudenåen udspringer som en kilde ud af en skrånning. Foto: Søren Fodgaard.

Landskabet omkring de to åers udspring er store overdrev med spredte træer, mindre skove og moser. Foto: Søren Fodgaard.

Deltagere i begge dages udflugt må selv sørge for overnatning etc. mellem de to dage. Da det årlige plantemarked i Den Geografiske Have i Kolding finder sted i de efterfølgende to dage, kan det jo være, at nogle kunne føle sig fristet til yderligere at udstrække turen.

D. 25. juni skal vi besøge Gerlevparken. Den ejes jo af Fonden for Træer og Miljø, og den er vel blevet denne fonds hovedindsatsområde. Vi skal se, hvor smuk parken efterhånden fremtræder efter det store og mangeårige arbejde som de frivillige i Gerlevparkens Venner har udført. Parken har tre elementer:

1. Den Danske Skovhave, hvor det er meningen, at alle hjemmehørende vedplanter er repræsenteret, og hvor Arboretet i Hørsholm har kunnet supplere med mistede arter.

2. Den Gamle Park, hvor der er indplantet især ikke-hjemmehørende arter. Her er visse slægtssamlinger, fx *Crataegus* (tjørn), som det forsøges at restaurere, og i Den Gamle Park er også i den senere tid blevet plantet en del nye træer.

3. Rosenhaverne, som vel har såvel de frivilliges som de alment besøgendes hovedinteresse. Frivillige fra Gerlevparkens Venner vil naturligvis være til stede, og vi må så arrangere os på dagen efter antallet af fremmødte.

D. 20. august mødes vi til en tur i Gribskov, et arrangement, som afholdes sammen med Skovhistorisk Selskab. Vi skal se bl.a. nogle af de markante træer i skoven, som har spillet en stor rolle ved udvælgelsen af frøkilder til brug for forædling i skovbruget. Peter Friis Møller vil være med, så vi er igen sikret en underholdende omvisning præget af en fagligt meget bredtfaavnende tilgang.

Det nøjagtige tidspunkt og mødested er ikke fastlagt, følg med på hjemmesiden.

Eller endnu bedre: Sørg for at kasserer Carl Jensen har en opdateret mailadresse, så I kan modtage informationen direkte, når den er tilgængelig.

Og vi håber på at se rigtig mange af foreningens medlemmer til det traditionelle julemøde, i år d. 30. november. Foredragsholder og emne er endnu ikke fastlagt.

Fremtidig udlandsekskursion

Det har været en tradition, at foreningen afholder en længere eller kortere udlandsekskursion med to-tre års mellemrum. Vi må nok indse, at vi ikke foreløbig igen får afholdt en sådan udlandsekskursion. Det er et meget stort arbejde at planlægge disse udlandsture, og det er svært at få nogen til at påtage sig dette arbejde. Bestyrelsen vil naturligvis gerne støtte op om medlemmer, som har ideer til sådanne udlandsture, og som har mod på at organisere dem.

For de medlemmer, der er meget interesserede i rejser rundt omkring i verden sammen med andre træ-interesserede vil jeg anbefale et medlemskab af IDS, International Dendrology Society, som afholder medlemsrejser både til nære og fjerne steder i verden. Det hele foregår så på engelsk (evt. med tolkning til engelsk). Turene har måske en lidt mere formel karakter end vores egne ture, og de er heller ikke helt billige, både fordi indkvartering m.m. er lidt mere luksuriøs, end vi plejer at have det, og fordi turene skal give et overskud, som går til IDS' arbejde.

Endvidere må deltagerne selv sørge for at arrangere og betale ud- og hjemrejse til udflugtsmålet.

Årsskrift

Vi har netop udsendt et samlet årsskrift for de to år 2020 og 2021. Det blev afsendt mandag d. 14. marts, så nu bør alle – i hvert fald indenlandske – medlemmer have modtaget det.

Det er generelt svært at få artikler til årsskriftet, og I vil se, at der kun er ganske få, der har bidraget. Ud over medlemmer af bestyrelsen er det faktisk kun Bente og Ove Lustü, der har skrevet, men så endda to artikler. De er p.t. begge ramt af covid-19, så de ikke kunne være til stede i dag. Men det skal ikke forhindre, at jeg her vil takke dem for det arbejde, de i mange år har gjort for foreningen og forhåbentlig har lyst til fortsat at gøre.

Forudsætningen for et årsskrift er nemlig, at redaktøren modtager stof. Corona-situationen har naturligvis bevirket, at der ikke har været mange medlemsture at skrive referater om til årsskriftet, men de få turreferater skyldes også, at der ikke har været nogen, der ville påtage sig opgaven. Faktisk har det været turarrangørerne, der i de fleste tilfælde i de senere år tillige har stået for referatskrivningen!

Det er i hvert fald hverken vores redaktør Søren Fodgaard eller vores webmaster Leif Bolding – der har stået for den grafiske tilrettelæggelse – som forsinker årsskriftet, de er lynhurtige, når de ellers har modtaget materialet.

Træregisteret

Et stort og vigtigt aktiv i vores forening er vores Træregister, som Hans Erik Lund har stået for i nu en halv snes år, og som stadig vokser i omfang og i faciliteter. Jeg kan kun opfordre alle til at gå ind på foreningens hjemmeside og udforske Træregisteret.

Hans Erik Lund lægger virkelig mange årlige timer i arbejdet, både i felten og foran computeren, og til det nye årsskrift har han tillige skrevet en artikel om et – i virkeligheden forsvindende lille – udvalg af alle de bemærkelsesværdige træer, man kan finde i Træregisteret.

Fonden for Træer og Miljø og Gerlevparken

Forretningsudvalget for Fonden for Træer og Miljø har længe haft en plan om at forenkle Fondens organisering. Vi har på de to seneste årlige repræsentantskabsmøder fået tilslutning hertil, så vi får repræsentantskabet afløst af en langt mindre bestyrelse, hvor Dendrologisk Forening har en stor indflydelse, herunder formandsposten.

Vi har været noget famlende over for opgaven med den nødvendige revision af Fondens fundats, som skal godkendes af Civilstyrelsen. Men efter lidt juridisk bistand, som vist mest har bekræftet, at vi var på rette vej, forventer vi nu at kunne fremlægge og få godkendt en sådan fundatsændring på det kommende repræsentantskabsmøde.

Der kommer ikke særligt mange ansøgninger ind til Fonden, og Fondens økonomi er blevet ganske god. Vi forventer at kunne bruge et betydeligt beløb på bygningsforbedringer i Gerlevparken. Det drejer sig om handicap-toilet, forbedrede opholdsrum for de frivillige i Gerlevparkens Venner og om en udvidelse af garagen til maskinparken.

Fonden for Træer og Miljø har efterhånden fundet sin niche, nemlig udvikling og drift af Gerlevparken, og den opgave må Fonden nok fortsat koncentrere sin indsats om.

Som tidligere omtalt vil vi afholde en medlemsekskursion til Gerlevparken d. 25. juni, men der er altid åbent, så alle kan til enhver tid aflægge parken et besøg og ved selvsyn glæde sig over hvor smuk parken er efterhånden er blevet i kraft af indsatsen fra de frivillige i Gerlevparkens Venner. Også her lægger Hans Erik Lund mange timer, både ved udførelsen af mangeartede konkrete arbejdsopgaver, men også ved at stå for en overordnet styring af aktiviteterne.

Nogle arbejdsopgaver er dog efterhånden blevet så omfattende og krævende, fx hækklipning, at det er nødvendigt for Fonden at betale sig fra det.

Hjemmeside

Corona-situationen har også bevirket nogen stilstand på vores hjemmeside, der har ikke været så meget at lægge op på den. Vores webmaster Leif Bolding har forladt arbejdsmarkedet, men har indvilliget i fortsat at tage sig af hjemmesiden, så foreningen kan glæde sig over stadig at have en meget hurtig og kompetent person med den funktion.

Medlemssituationen

Da jeg i sidste uge pakkede årsskrifterne havde jeg 291 adresselabels fra vores kasserer og medlemsregistrator Carl Jensen. Tre labels måtte jeg tage fra, da jeg vidste, at de pågældende nu er flyttet til et sted, hvortil man ikke kan sende post.

Der er 22 udenlandske adresser, heraf er over halvdelen på diverse institutioner. Af de indenlandske (som i øvrigt fordeles sig med ca. 30% vest for Storebælt, ca. 70% øst for) er nogle også institutioner.

Jeg vil antage, at vi for tiden har ca. 260 personlige medlemmer af foreningen. Jeg er i øvrigt ikke i tvivl om, hvilket

postnummer, der er det hyppigst forekommende blandt foreningens medlemmer: Det er 5600, som er Faaborg.

Afrunding

Netop nu består Dansk Dendrologisk Forenings bestyrelse ud over foreningens formand Peter Hoffmann, af næstformand Erik Dahl Kjær, kasserer Carl Jensen, sekretær Gunner Thalberg, redaktør Søren Fodgaard, Hans Erik Lund med særligt ansvar for Træregisteret, og i øvrigt Anders Korsgaard Christensen og Iben Margrete Thomsen.

Revisorer har været Jens Bech Jensen og Joel Klerk, revisorsuppleant Niels Juhl Bundgaard Jensen. Tak til alle for arbejdsindsatsen, hvor vi må huske, at alt jo er helt frivilligt og ulønnet.

Den afmatning, som Corona-situationen de seneste par år har bevirket for foreningen og dens aktiviteter, må vi håbe nu stort set er forsvundet. Vi forventer at kunne vende tilbage til en mere normal aktivitet i foreningen, så medlemmerne forhåbentlig igen kan mærke et udbytte ved medlemskabet.

Peter Hoffmann

formand Dansk Dendrologisk Forening

ÅRSBERETNING DANSK DENDROLOGISK FORENING 2022

aflagt på generalforsamlingen d. 28. marts 2023

Aktiviteter 2022

Efter to år, hvor Covid-19 epidemien nærmest havde lagt foreningen i dvale, kom vi i 2022 tilbage til et normalt aktivitetsniveau.

Vi fik udsendt årsskriftet, ganske vist dækkende to år 2020/2021, og vi fik afholdt generalforsamlingen på sædvanlig måde i marts. Der var desværre kun ganske få fremmødte medlemmer ud over bestyrelsen.

Ved valgene blev alle poster besat ved genvalg, og vi havde den glæde at få et ungt medlem af foreningen, nemlig Solveig Ydegaard, indvalgt på en af de to vakante pladser i bestyrelsen. Det beskedne fremmøde bevirkede så, at desværre kun ganske få hørte vores redaktør

Søren Fodgaard holde sit så mange gange udsatte foredrag om arboretet i Rwanda.

Vi afholdt en todages ekskursion d. 25. – 26. maj til Midtjylland, nærmere bestemt til egnen omkring Nørre Snede. Førstedagen besøgte vi området omkring Gudenåens kilder, hvor pensioneret naturvejleder Jan Kjærgaard var en engageret og underholdende rundviser.

På andendagen besøgte vi tre haver, først den vel ret kendte Lille Malunds Have, hvor foreningen var vært ved en frokost med ganske overdådigt smørrebrød, derefter to private haver med omfattende samlinger af træer og buske. I den sidste blev besøget afsluttet med værtsparrets fornemme bekvæmhed af os. Et godt

Der var i 2022 ekskursion til Midtjylland med besøg i Malunds Have. Det var netop et tidspunkt, hvor rhododendron var i blomst overalt. Foto: Søren Fodgaard.

Malunds Have rummede også et duetræ (*Davidia involucrata*). Foto: Søren Fodgaard.

Hængende hjertetræ *Cercidiphyllum japonica* 'Pendula' i Malunds Have på omkring 8 meters højde. Foto: Søren Fodgaard.

fremmøde begge dage, en del valgte dog kun at deltage den ene af dagene.

D. 25. juni havde vi et medlemsarrangement i Gerlevparken, som jo ejes og drives af Fonden for Træer og Miljø, og hvor Venneforeningen var værter for os. Vi beundrede rosenhaverne, som stod i det flotteste flor, og hvor Venneforeningen især har deres interesse og lægger deres store indsats.

Vi var også gennem Den Gamle Park, hvor vi blandt så nogle af de askesorter, der er blevet udplantet med henblik på at undersøge graden af modstandsdygtighed mod asketoptørren. Vi så også nogle af nyplantningerne af ikke-hjemmehørende – og ret usædvanlige – arter.

Vi plantede afslutningsvis en *Tetracentron sinense* som markering af Fonden for Træer og Miljø's tildeling af Den Grønne Pris 2022 til Jette Dahl Møller.

D. 1. juli holdt foreningens formand et foredrag på Haveselskabets messe CPH Garden i Ballerup, hvor et fyldt telt hørte om "Sjove og spændende træer til haven."

D. 8. – 12. august blev – med lidt forsinkelse – afholdt 50 års jubilæumsarrangement for Nordisk Arboretsudvalg, desværre fik Dendrologisk Forening vist ikke rigtig markeret sig i forbindelse hermed.

D. 20. august afholdt vi et meget velbesøgt arrangement i Gribskov i samarbejde med Skovhistorisk Selskab. Det blev en herlig dag, som gav deltagerne en mangefacetteret oplevelse i Gribskov.

Besøget startede i den nordlige del i området omkring Tinghuslærken. Dernæst var der frokostpause ved Esrum Sø, hvor vi netop nåede at se Dronningens Bøge, som var rester af en allé over for Fredensborg Slot, for desværre måtte

disse træer p.g.a. tiltagende forfald fjernes kort tid efter af sikkerhedsmæssige grunde.

På vej tilbage hørte vi om de stutier, der tidligere havde været der, og vi sluttede af i den sydlige del af skoven, hvor vi så og hørte om det vejsystem, som anlagdes for over to hundrede år siden til parforcejagt, og som nu er på Unescos verdensarvsliste. Vi ser frem til et referat i næste årsskrift.

D. 6. december afholdt vi julemøde, hvor vi som foredragsholder havde fået fat i Henrik Sjöman, som er tilknyttet såvel Alnarp Arboretet som Göteborgs Botaniske Have. Han holdt et meget interessant og underholdende foredrag, men fremmødet var ret beskedent, så mange medlemmer gik desværre glip af en stor oplevelse.

Planlagte medlemsaktiviteter 2023

Der er vist tradition for, at formanden her i årsberetningen omtaler de kommende medlemsaktiviteter, selv om de vel egentlig hører under dagsordenens punkt om virksomhedsplanen. Som det allerede fremgår af det brev, der blev udsendt til medlemmerne i forbindelse med kontingentoprævningen, har vi følgende arrangement på programmet:

D. 26. august kl. 10 mødes vi ved Jakobssens Have i det tidligere Carlsberg bryggeriområde i Valby, hvorefter vi vil fortsætte over til Vestre Kirkegård, hvor vi nok må koncentrere os om den nordlige del heraf.

Vi håber at kunne koble os på en tur, som Danske Forstkandidaters Forening planlægger til Langeland, og på en tur til Alnarp arboretet mellem Malmø og Lund, som Dansk Selskab for Plantesygdomme og Skadedyr har i tankerne.

På nuværende tidspunkt kender vi

dog ikke til datoer og andre praktiske forhold for disse ture, så som altid: Følg med på hjemmesiden www.dendron.dk, eller – måske endnu bedre – sørg for, at vores kasserer har din mailadresse, så du kan modtage informationer direkte.

Og vi håber på at se rigtig mange af foreningens medlemmer til det traditionelle julemøde, i år d. 28. november. Foredragsholder og emne er endnu ikke fastlagt.

Fremtidig udlandsekskursion

Det har været en tradition, at foreningen afholder en længere eller kortere udlandsekskursion med to-tre års mellemrum. Det er efterhånden fire år siden, vi sidst var udenlands, det var i Rumænien i maj 2019.

Vi må erkende, at det er et meget stort arbejde at planlægge disse udlandsture, og at det er svært at få nogen til at påtage sig dette arbejde. Også Corona-situationen umuliggjorde i nogle år afholdelsen af sådanne ture.

Men jeg kan afsløre, at der for tiden er nogle overvejelser om at afholde en tur til det østlige USA i efteråret 2024, når træerne står med de berømte flammende farver.

Årsskrift

Vi udsendte sidste år et samlet årsskrift for de to år 2020 og 2021. Det kniber fortsat med at få indleveret stof, så der har endnu ikke været basis for et årsskrift 2022.

Men jeg tror godt, jeg kan love, at et årsskrift udsendes senere i år. Det bliver måske ikke med en stor dominerende artikel, men med en del mindre artikler om lidt af hvert, men det kan vel også være udmærket.

Trees and Shrubs Online

Ved flere lejligheder har der været talt om et behov for et nyt opslagsværk om

træer og buske. For efterhånden en del år siden udgav Dansk Dendrologisk Forening i samarbejde med Natur og Ungdom Knud Ib Christensens bog om "Nåletræer i Danmark og Norden," og ved udgivelsen var den meget moderne med indlagt CD. Bogen er nu udsolgt, og vi har diskuteret, om vi kunne få udarbejdet en ny udgave, hvor CD'en naturligvis så skulle erstattes af en webside, man kunne logge ind på.

De landskabsarkitektstuderende har efterhånden i nogle år været flittige brugere af internetportalen Trees and Shrubs Online. Denne portal, der opbygges og drives af IDS, den internationale dendrologiske forening, er et enormt opslagsværk med rigt illustrerede monografier om alle tænkelige træer og buske, der kan dyrkes på og omkring vores breddegrader.

Finansieringen sker ved at enkeltpersoner, foreninger, fonde etc. foretager sponseringer af slægter eller af hele familier. Med accept fra generalforsamlingen sidste år har Dansk Dendrologisk Forening således sponseret slægten *Pseudotsuga* (douglasgran), og en opdateret monografi herom skulle nu være på trapperne i Trees and Shrubs Online. I den anledning vil der komme en artikel om *Pseudotsuga* ud fra en mere dansk synsvinkel i vores kommende årsskrift.

Træregisteret

Et stort og vigtigt aktiv i vores forening er vores Træregister, som Hans Erik Lund har stået for i nu en halv snes år, og som stadig vokser i omfang og i faciliteter. Jeg kan kun opfordre alle til at gå ind på foreningens hjemmeside og udforske Træregisteret. Hans Erik Lund lægger virkelig mange årlige timer i arbejdet, både i felten og foran computeren.

Naturstyrelsen i Nordsjælland har haft glæde af Træregisteret, idet den har kunnet indføre træerne herfra i sit eget

register. Derved kan vi forhåbentlig i fremtiden undgå, at værdifulde træer fældes ved en fejltagelse, som det for nylig skete med en slangegran i Tisvilde Hegn.

Fonden for Træer og Miljø og Gerlevparken

Forretningsudvalget for Fonden for Træer og Miljø har længe haft en plan om at forenkle Fondens organisering. På det seneste repræsentantskabsmøde, hvor fremmødet lige netop var tilstrækkeligt stort til beslutningsdygtighed, blev der vedtaget en ny fundats. Bestyrelsen bliver fremover selvsupplerende, dog således, at formanden til enhver tid er udpeget af Dansk Dendrologisk Forening. Vi afventer stadig Civilstyrelsens godkendelse af den nye fundats.

Den helt dominerende opgave for Fonden for Træer og Miljø har længe været – og må fortsat forventes at være – driften og den videre udvikling af Gerlevparken. Der er i 2022 igangsat nogle bygningsforbedringer i Gerlevparken, et udvidet opholdsrum for de frivillige i Gerlevparkens Venner, og en større garage til maskinparken er færdiggjorte, der mangler stadig en færdiggørelse af et handicap-toilet.

Venneforeningen har en del planer i forbindelse med rosenhaverne, men må søge støtte hertil også andetsteds. Der er ikke tilstrækkelige midler i Fonden til også at dække disse initiativer.

I forbindelse med de ærestræer, der blev plantet i Gerlevparken som markering af Den Grønne Pris i 2020 henholdsvis 2022 er Fonden for Træer og Miljø gået ind og har sponseret slægterne *Zanthoxylum*, henholdsvis *Tetracentron* og *Trochodendron* i Trees and Shrubs Online.

Hjemmeside

Vores webmaster Leif Bolding sikrer som altid, at foreningens hjemmeside teknisk

fungerer upåklageligt, selve indholdet på hjemmesiden – eller manglen herpå – har han naturligvis ikke ansvaret for.

Men han har påpeget, at hjemmesiden teknisk set er noget bedaget, den bør også fungere godt, hvis den tilgås fra en iPhone. Derfor foreslår bestyrelsen, at der afsættes midler til en sådan opgradering af hjemmesiden.

Forstbotanisk Have i Charlottenlund

Efter at truslen mod Forstbotanisk Have i forbindelse med et planlagt byggeri på den grund, som DSB i sin tid inddrog fra Haven, forhåbentligt er blevet afværget, så er der nu lokalt opstået initiativer med henblik på at geninddrage denne del i Haven.

Venneforeningen er tilsyneladende suppleret med en borgergruppe, som forsøger at rejse midler til dels en renovering af den nuværende have, dels erhvervelse og genplantning af DSB-grunden. Der er allerede af et landskabsarkitektfirma udarbejdet en plan, som vi – for at kunne bidrage til, at borgergruppen kan opnå disse fondsmidler – har udtalt vores støtte til.

Vi har dog over for gruppen påpeget, at vi nok oplever planen som lidt for meget "have" og lidt for lidt "forstbotanisk". Vi har dog meddelt, at vi er parate til at komme med konkrete ideer til hvilke arter, der så at sige mangler, og som man kan supplere op med, især hvis DSB-grunden generhverves.

Medlemssituationen

Der er lige nu registreret 263 personlige medlemmer af foreningen, dertil kommer

10 institutioner eller firmaer, og også 11 foreninger, hvor vi har en aftale om udveksling af årsskrifter. Vi må altså erkende, at medlemstallet fortsat er ganske let vigende.

Afrunding

Netop nu består Dansk Dendrologisk Forenings bestyrelse ud over foreningens formand Peter Hoffmann, af næstformand Erik Dahl Kjær, kasserer og medlemsregistrator Carl Jensen, sekretær Gunner Thalberg, redaktør Søren Fodgaard, Hans Erik Lund med særligt ansvar for Træregisteret, og i øvrigt Anders Korsgaard Christensen, Iben Margrete Thomsen og Solveig Marie Ydegaard.

Revisorer har været Jens Bech Jensen og Joel Klerk, revisorsuppleant Niels Juhl Bundgaard Jensen. Tak til alle for arbejdsindsatsen, hvor vi må huske, at alt jo er helt frivilligt og ulønnet.

Hvis I synes, at der bør være flere medlemsaktiviteter og flere og fyldigere årsskrifter, så må vi opfordre til, at foreningens medlemmer i højere grad bidrager med afholdelse af ekskursioner og med stof til årsskriftet, herunder referater fra vores ture.

Stort set alle ekskursioner planlægges og stort set alle artikler skrives af bestyrelsesmedlemmer, og vi har vist ikke kræfter og ideer til mere, end hvad vi i øjeblikket gør.

Peter Hoffmann

formand Dansk Dendrologisk Forening

Nye træer i Gerlevparken 2022

Tekst: Peter Hoffmann

I løbet af 2022 blev bestanden af eksotiske træer og buske i Gerlevparken suppleret op. Her følger en beskrivelse af de plantede arter.

Liriodendron chinense, kinesisk tulipantræ, vokser – ligesom den i kultur væsentligt mere velkendte amerikanske pendant *L. tulipifera* – ret hurtigt til et temmelig stort træ. Den kinesiske art bliver dog oftest lidt mindre såvel i højde som i bredde. Det har i tidligere årsskrifter været omtalt, hvordan de to arter kan skelnes, vist ikke altid med lige stor succes.

Almindeligvis siger man, at bladene på *L. chinense* er lysere på bagsiden og har

Fig. 1. Øverst blad fra *Liriodendron tulipifera* med ekstra sidelapper nær bladbasis. Nederst blad fra *Liriodendron chinense*, hvor man aner resterne af den brunviolette toning, bladet havde, da det var ungt. Fra forfatterens have. Foto: Peter Hoffmann.

dybere indskæringer end på *L. tulipifera*. Men det kræver jo, at man har bladene fra begge arter til rådighed for at kunne sammenligne.

Derfor er følgende karakteristika mere værdifulde til at adskille de to arter: 1) De unge blade på *L. chinense* har en tydelig brunviolet toning, denne ses ikke på *L. tulipifera*. 2) På den inderste del af nogle af bladene på *L. tulipifera* ses på den ene side eller på begge små lapper, disse forekommer aldrig på *L. chinense* (fig. 1 og fig. 2).

Begge arter blomstrer først, når træerne har opnået en vis størrelse. I de første mange år sker blomstringen kun på grene i træets øvre del, så man først efter løvfald ser frøstandene, der afslører den forudgående blomstring. Blomsterne på de to arter har grøngule og orange nuancer og er egentlig ikke markant forskellige, så de tjener alligevel ikke rigtig til at sondre mellem arterne (fig. 3).

Fig. 2. Dette billede og tilhørende billedtekst blev bragt i referatet fra DDF's tur til Ruhrområdet september 2009 i årsskriftet 2010, s. 56. Men bemærk, at de ekstra små sidelapper på bladet til højre viser, at det ikke kan stamme fra *Liriodendron chinense*. Begge blade er formodentlig fra (muligvis forskellige individer af) *L. tulipifera*. Foto: John Norrie.

Fig. 3. Blomstrende *Liriodendron tulipifera*.
Fra forfatterens have. Foto: Jeanne Hoffmann.

Trivialnavnet *tulipantræ*, på engelsk *Tulip tree* eller *Tulip poplar*, og artsepitetet *tulipifera* (tulipan-bærende) kan virke lidt besynderlige, da blomsterne vel ikke ligner tulipaner særlig meget. Men man kan måske vælge at retfærdiggøre referencen til tulipaner med, at bladenes form minder om silhuetten af en tulipanblomst.

Der er naturligvis frembragt hybrider mellem de to arter (*L. × sinoamericanum*), og de nok mest udbredte sorter er 'Chapel Hill' og 'Doc DeForce's Delight'. De udviser såkaldt hybridvitalitet ved at vokse mindst lige så hurtigt til som arterne, og de har den fordel, at de begynder blomstringen som langt yngre træer.

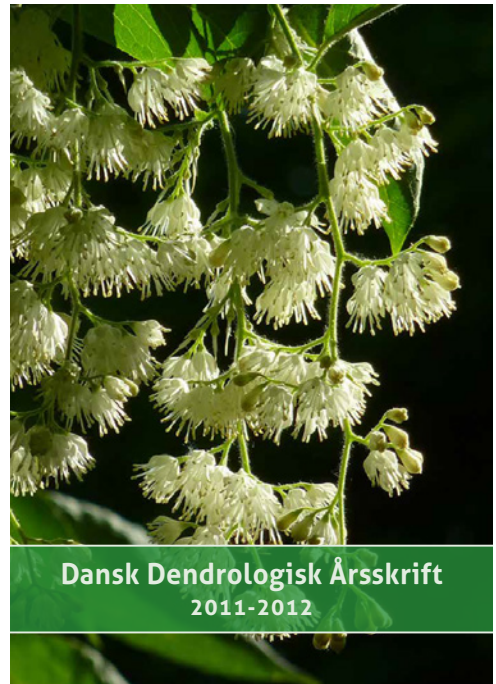
Slægten *Liriodendron* har kun de to nævnte arter. Slægten *Magnolia* (som ofte fejlagtigt også kaldes tulipantræ) rummer flere hundrede arter, efter at stedsegrønne slægter såsom *Manglietia*, *Michelia* og *Parakmeria* er inkluderet heri. Slægterne *Liriodendron* og *Magnolia* udgør tilsammen familien Magnoliaceae.

Pterostyrax psilophyllus* var. *leveillei
var den art, som DDF forærede Westonbirt

arboretet på sit besøg i 2017, jfr. artiklen andetsteds i dette årsskrift. *Pterostyrax* er en lille slægt i styraksfamilien (Styracaceae) med bare tre arter, *P. hispidus*, *P. corymbosus* og *P. psilophyllus*, som alle er store buske eller små træer. De stammer fra Kina og er nok mest kendt (mindst ukendt) i den nævnte rækkefølge.

P. hispidus kaldes også epauletræ, fordi de enkelte stilke i de hængende blomsterklaser kan ligne epauletter, de skulderdekorationer, man kan se på galla-uniformer. På DDF's tur til Belgien i 2011 så vi smukt blomstrende eksemplarer, og et billede blev bragt på forsiden af det efterfølgende årsskrift (fig. 4).

På det tidspunkt havde en amerikansk botaniker fundet ud at, at arten (på ny) skulle henregnes til slægten *Halesia* (sneklokke-træ), hvorfor der i årsskriftets kolofon stod, at forsidebilledet viser *Halesia hispida*. Få år efter blev arten tilbageført til *Pterostyrax*!

Dansk Dendrologisk Årsskrift
2011-2012

Fig. 4. *Pterostyrax hispidus* ("Halesia hispida").
Forsiden på årsskriftet 2011-2012.

Fig. 5. Bladformer af *Sassafras albidum*.
Fra forfatterens have. Foto: Peter Hoffmann.

P. hispidus er den, der oftest ses, vel på grund af, at den har den flotteste blomstring af de tre arter. Den er dog muligvis den mindst hårdføre af arterne, og selv større eksemplarer kan være tilbøjelige til at stå med en del døde kviste og smågrene efter vinteren.

Sassafras albidum hører til laurbærfamilien (Lauraceae) og stammer fra det østlige USA, hvor den bliver et mindre træ, som kan brede sig ved rods kud. Arten ses uhyre sjældent i Danmark, og den findes vist ikke for tiden i nogen anden offentlig tilgængelig botanisk samling her i landet. Bladene kan være hele, med en venstre eller højre sidelap (som en venstre eller højrevante) eller med to lapper, en på hver side af bladet (fig. 5). Bladene får smukke orange efterårsfarver (fig. 6).

Te fremstillet af barken på rødderne har haft naturmedicinske anvendelser, men da det har vist sig, at træet indeholder et kræftfremkaldende stof, bør denne

anvendelse undgås. Den lidt specielle spearmint-agtige smag af den ikke-alkoholiske læskedrik Rootbeer stammede også fra *Sassafras*, men nu fremstilles smagen kunstigt.

Der findes også en kinesisk art, *Sassafras tzumu*, som ligner den amerikanske art meget. Den kan nok lettest skelnes derfra ved – i lighed med sondringen mellem *Liriodendron tulipifera* og *L. chinense*, jfr. ovenfor – at de unge blade er rødligt tonede. Der er faktisk en del kinesiske plantearter, som har denne egenskab. Man mener, at den er udviklet med henblik på at beskytte de nye blade mod insektangreb og/eller UV-stråling.

S. tzumu er vist nogenlunde lige så hårdfør som *S. albidum*, men den ses meget sjældent i kultur. Den tredje art, der findes i slægten, nemlig *S. randaiense*, kommer fra Taiwan, er endnu sjældnere, og den er ikke hårdfør hos os.

Sequoia sempervirens 'Martin' (fig. 7) er en selekteret klon, der skulle være særligt hårdfør og derfor uden problemer kunne

Fig. 6. *Sassafras albidum* i efterårsfarver i forfatterens have. Foto: Peter Hoffmann

Fig. 7. Den nyplantede *Sequoia sempervirens* 'Martin' i Gerlevparken. Foto: Peter Hoffmann.

klare sig her i landet på ikke alt for eksponerede steder.

Der er tale om det berømte rødtræ, det enorme træ, som vokser i mindre områder af de kystnære egne i det nordlige Californien og sydligste Oregon. Den

Fig. 8. *Sequoia sempervirens* i Forstbotanisk Have i Charlottenlund. Foto: Peter Hoffmann.

maksimalt registrerede højde for arten er ca. 115 m, men da denne rekordholder (ved navn "Hyperion") er 600 – 800 år gammel, er det svært at sige, hvor høj *Sequoia* kan blive her i landet. I Forstbotanisk Have i Charlottenlund står et ganske stort eksemplar, plantet i 1949, omkreds i brysthøjde ca. 2,2 m, måske henved 20 m højt (fig. 8). *Sequoia sempervirens* er stedsegrøn (som artsepitetet viser) med skæl-agtige nåle og med en tyk rødbrun bark, der afskaller i strimler.

Slægten *Sequoia* hører til underfamilien Sequoioideae i Cupressaceae (cypressfamilien). Den er navngivet af den østrigske botaniker Stephan Endlicher efter Sequoyah, som var søn af en pelshandler af europæisk herkomst og en kvinde fra Cherokee-folket. Han voksede op blandt sin mors folk, og han kunne hverken tale eller læse engelsk, men han havde dog set, at europæerne havde bogstaver, som de kunne benytte til meddelelser til hinanden. Det fik ham til at udvikle et staveselsalfabet til sit eget sprog, et alfabet, som har været benyttet lige til vore dage.

Endlicher, som også var lingvistikker, var efter sigende fascineret af Sequoyah og valgte at navngive denne vestamerikanske slægt efter ham. Cherokee-folket levede i det østlige Amerika, så Sequoyah har med sikkerhed aldrig selv set de træer; han kom til at lægge navn til.

Det beslægtede mammuttræ, *Sequoiadendron giganteum*, stammer fra bjergene længere inde i det centrale Californien. I England kaldes træet ofte "*Wellingtonia*", i Amerika "*Washingtonia*", naturligvis fordi man har syntes, det var passende, at et så stort træ var navngivet efter de pågældende nationers store sønner.

Begge navne er imidlertid illegitime, fordi de forinden var benyttet til *Wellingtonia arnottiana*, som er et subtropisk asiatiske træ af mere beskeden størrelse, nu inkluderet i slægten *Meliosma*,

Fig. 9. Blomst og bark på *Stewartia pseudocamellia* 'Koreana'. Fra forfatterens have. Foto: Peter Hoffmann.

henholdsvis *Washingtonia filifera*, som er en palmeart (trådpalme). Men begge store sønner har jo blandt andet hver fået opkaldt en hovedstad efter sig, så det må vel række!

Den tredje og sidste slægt i underfamilien Sequoioideae er *Metasequoia*. Ligesom de to andre er den monotypisk, altså med kun en art, nemlig *Metasequoia glyptostroboides*, vandgran.

Dette "levende fossil" blev – som det vist er de fleste bekendt – opdaget i Kina i 1941. Kort tid efter Anden Verdenskrig blev frø indført til den vestlige verden, hvor arten nu er ganske udbredt i haver og parker. Der er i øvrigt forskning, der tyder på, at *Sequoia* engang i fortiden er opstået som resultat af en hybridisering mellem *Sequoiadendron* og *Metasequoia*.

***Stewartia pseudocamellia* 'Koreana'** (fig. 9) tilhører – ligesom slægten *Camellia* – te-familien, Theaceae. Den blomstrer med smukke hvide blomster med gul

midte i en god del af højsommeren, men hver blomst holder kun et enkelt døgn eller måske to. Den bliver en stor busk eller et lille træ, den er løvfældende med fine efterårsfarver (fig. 10), og den får efterhånden en smuk let afskallende bark.

Mange gør forsøg på at dyrke sorter af den ægte stedsegrønne kamelia, *Camellia japonica*, på friland her i landet, men lykkes det at få dem til at overleve, er resultat ofte nogle temmelig usselte udseende planter.

Stewartia kan imidlertid anbefales som alternativ. Den oftest sete i dyrkning er netop *S. pseudocamellia*, hvor der skulle være visse dyrkningsmæssige fordele, fx mere åbne blomster ved planter indsamlet i Korea, og disse har så fået betegnelsen 'Koreana'; man kan også se varietetsangivelsen "var.koreana".

Der findes andre dyrkningsværdige arter fra Østasien, *Stewartia monadelphæa*,

Fig. 10. *Stewartia pseudocamellia* 'Koreana' med begyndende efterårsfarver. Fra forfatterens have. Foto: Peter Hoffmann.

Fig. 11. Blomstrende *Symplocos paniculata* i forfatterens have. Foto: Peter Hoffmann.

Fig. 12. Man må skynde sig at snuppe et foto, før fuglene snupper bærrene på *Symplocos paniculata* i forfatterens have. Foto: Peter Hoffmann.

Fig. 13. *Zelkova abelicia*. Fra forfatterens have. Foto: Peter Hoffmann.

S. rostrata, *S. serrata* og *S. sinensis*. Desuden er der to østamerikanske arter *S. malacodendron* og *S. ovata*, men disse regnes almindeligvis for at være ganske vanskelige i kultur og ses derfor meget sjældent. I Dansk Dendrologisk Årsskrift 2010 kan man finde en længere artikel om slægten *Stewartia* skrevet af Ove Lustü.

Som det fremgår af artiklen på side 98, er den plantede *Stewartia pseudocamellia* 'Koreana' udpeget som ærestræ til markering af Den Grønne Pris 2023 som blev givet til Henni Steffensen i anledning af hendes 25-års jubilæum som Fondens sekretariatsleder.

Symplocos paniculata er en ret langtsomt voksende busk, som også kaldes safirbær på grund af de blå frugter, der er på størrelse med små ærter. Man må ofte skynde sig at nyde disse smukke frugter, for de tiltaler også fugle meget. Det anføres ofte, at flere buske af forskellige

Fig. 14. *Zelkova carpinifolia* omgivet af en hæk formet af rodkud derfra. Tortworth Court, Gloucestershire, England. Foto: Jeanne Hoffmann.

Fig. 15. *Leitneria floridana* ser ud til nu at klare sig i Gerlevparken. Foto: Peter Hoffmann.

kloner er nødvendige for at få frugter, men den ene busk, som står i min have, får det nu alligevel (fig. 11 og fig. 12).

Arten stammer fra Østasien og er udbredt fra Himalaya (hvor frugterne snarere er sorte end blå) til Japan. Den ses ganske sjældent her i landet, men kan dog fx opleves i Geografisk Have i Kolding.

Zelkova abelicia (fig. 13) forekommer som få snese træer på Kreta og må derfor regnes som et af de allermest sjældne træer, der overhovedet findes. Artens eksistens er dog ikke umiddelbart truet, både fordi der passes på de få tilbageværende naturligt forekommende træer, men også fordi den optræder i en del botaniske samlinger. Mindre eksemplarer kan fx ses både i Arboretet i Hørsholm og i Forstbotanisk Have i Charlottenlund.

At arten kan klare sig oppe på vores breddegrader kunne måske tyde på, at den engang har været udbredt over større dele af Europa, men at istiderne har presset den sydpå til Kreta, og den har så ikke siden kunnet finde vej tilbage nordpå.

Der findes også en art af *Zelkova* i Kaukasus-egnene, *Z. carpinifolia* (fig. 14) samt tre arter i det østlige Asien. Mest kendt af de asiatiske arter er nok *Z. serrata*, hvor imponerende træer kan ses i Botanisk Have i København (fig. 1 side 93) og i Landbohøjskolens Have på Frederiksberg. Desværre er der på sidstnævnte (som er flerstammet eller består af flere tæt sammenplantede individer) konsta-

teret angreb af lakporesvamp, og den har derfor nok en noget begrænset resterende levetid. Slægten *Zelkova* hører til elmefamilien, Ulmaceae, og den er derfor i nogen grad modtagelig for elmesygen.

I 1991 og siden i 2009 fandt man i to afsondrede egne på det sydøstlige Sicilien bevoksninger bestående af nogle hundrede mindre buske nedgnavet af geder. Det viste sig at være en ukendt art af *Zelkova*, som blev navngivet *Z. sicula*. Der er for hvert af de to fundsteder sandsynligvis tale om ét eneste individ, som har bredt sig ved rodsrud, hvilket bekræftes af den manglende succes med forsøg på frøforæring.

Fra det seneste fundsted er udtaget materiale til kultur med sortsbetegnelsen *Z. sicula* 'Ciranna', hvoraf man kunne prøve at skaffe et eksemplar til Gerlevparken. Man kan nok forvente, at det vil vokse op til et egentligt træ, når der ikke er geder til at nedgnave det!

I efteråret 2021 plantede vi i Gerlevparken en *Leitneria floridana*, som allerede dengang så temmelig miserabel ud, og den overlevede da heller ikke. Der blev i 2022 plantet et nyt eksemplar, som ser ud til at klare sig (fig. 15).

Den lange tørre periode i sommeren 2022 var hård for nogle af de andre nyplantninger fra efteråret 2021. Tørken var så hård for ambratræet, *Liquidambar styraciflua* 'Corky', at det døde, så vi må se, om vi kan skaffe et eksemplar til erstatning.

En trompetkrone til Gerlevparken

Tekst: Peter Hoffmann

I foråret 2022 fik jeg en henvendelse fra Flemming Elsborg, et mangeårigt medlem af Dansk Dendrologisk Forening bosiddende på Avernakø. Vel i lyset af den oversigt, der blev bragt i den foregående udgave af årsskriftet, over nyerhvervelserne til træsamlingen i Gerlevparken, forespurgte han, om vi kunne have interesse i at få en *Catalpa* (trompetkrone) til Gerlevparken.

Denne *Catalpa* har en lidt særlig historie. Et andet mangeårigt medlem af foreningen, Kurt Rasmussen, deltog i 1997 i foreningens tur til det nordøstlige USA. Ved besøget i Arnold arboretet tog han nogle frø af et træ mærket *Catalpa fargesii* var. *duclouxii* og såede dem da han var hjemvendt til Danmark.

Nogle år efter gav han Flemming Elsborg en frøplante, som nu er vokset til et ganske stort træ (fig. 1 og fig. 2), og det har i en del år blomstret trofast. Den varme sommer 2018 gav modne frø, og Flemming Elsborg fik således fremdyrket nogle planter. Det er en af disse (fig. 3), som han nu gerne ville donere til Gerlevparken. Vi har naturligvis takket ja, alene plantens historie gør den interessant, og så har vi faktisk ikke hidtil haft en *Catalpa* i Gerlevparken.

CATALPA – PAULOWNIA

Det tog lidt tid at få arrangeret overdragelsen, men i mellemtiden har vi fundet den helt rigtige plads i Gerlevparken til

Fig. 1. Flemming Elsborg i sin have på Avernakø ved siden af sin *Catalpa*. Bemærk de mange lange frugter ("bønner"), som ses hængende på grenene især i træets øvre venstre del. Foto: Jonathan Elsborg.

Fig. 2. Blomstring på Flemming Elsborgs *Catalpa*. Foto: Marianne Elsborg.

Fig. 3. Planten til Gerlevparken doneret af Flemming Elsborg. Foto: Peter Hoffmann.

Fig. 4. *Catalpa* (øverst) har bladene siddende i grupper af tre, *Paulownia* (nederst) har bladene siddende parvist. Fra forfatterens have, hhv. Gerlevparken. Foto: Peter Hoffmann.

den nyerhvervede *Catalpa*, nemlig ved siden af kejsertreet, *Paulownia tomentosa*. Disse to slægter er ikke helt nærtstående, de tilhører begge Lamiales (læbeblomst-ordenen), men de er i hver sin familie, nemlig Bignoniaceae hhv. Paulowniaceae, dog kan de med store blade nu godt forveksles.

Der er imidlertid et par tricks til at adskille dem: På *Catalpa* sidder bladene sammen tre og tre, men på *Paulownia* sidder de parvist (fig. 4). En anden forskel er, at de knuste blade på *Catalpa* har en noget ubehagelig lugt, mens bladene på *Paulownia* ikke lugter af noget særligt.

Med blomster fremme er der ingen tvivl. *Paulownia tomentosa* har lyst blå-violette blomster om foråret. Arterne af *Catalpa* har ikke denne blomsterfarve, og blomsterne kommer først midt på sommeren, altså på et tidspunkt, hvor der ikke er så mange andre træer, der blomstrer, hvilket i sig selv er en kvalitet ved *Catalpa*.

ARTER AF CATALPA

Catalpa findes med to arter i Nordamerika, *C. bignonioides*, fra det sydøstlige USA, og *C. speciosa* (fig. 5), som er naturligt udbredt i et mindre område omkring midten af Mississippi-floden. De to arter har begge hvide blomsterstande og kan være svære at skelne fra hinanden. På lidt ældre eksemplarer kan arten bestemmes ud fra barken, som nærmest er opdelt i uregelmæssige terninger på *C. bignonioides*, men er furet på *C. speciosa* (fig. 6).

Blandt mange amerikanske trivialnavne er *Indian bean tree* og *Cigar tree*, og de refererer begge til de lange tynde bønnelignende frugter, som er meget kendetegnende for slægten *Catalpa*. I øvrigt er tømmer af *C. speciosa* meget holdbart, og det har derfor været eftertragtet til fremstilling af sveller. Derfor plantede amerikanske jernbaneselskaber i sin tid arten mange steder langs banestrækningerne.

Fig. 5. *Catalpa speciosa*. Plantet i 1999 i J.C. Jacobsens have (Carlsberghaven) som ærestræ for den navnkundige dendrolog Søren Ødum (1937-1999). Han var formand for DDF i 16 år og i øvrigt leder af den omtalte foreningstur til det nordøstlige USA i 1997. Foto: Iben M. Thomsen, indsat nærbillede af stammen: Hans Erik Lund.

Fig. 6. *Catalpa speciosa* podet højt oppe på underlag af *C. bignonioides* giver en meget tydelig illustration af de to forskellige barktyper. Træet står i Bicton Park Botanical Garden i Devon, som i øvrigt blev besøgt på DDF's tur i 2017. Foto: Owen Johnson (www.treesandshrubsonline.org/articles/catalpa).

Fig. 7. *Catalpa ovata* i Arboretet i Hørsholm. Foto: Arboretet i Hørsholm.

Fra Kina kommer flere arter af *Catalpa*, bl.a. *C. ovata* med cremegule blomster, hvis duft er set beskrevet som en blanding af sæbe og jordbær. Der står et smukt eksemplar af denne art i Arboretet i Hørsholm (fig. 7), hvorfra den har været anbefalet til dyrkning her i landet frem for de nordamerikanske arter, som ofte ikke udvikler sig så godt. Uden blomster kan *C. ovata* skelnes fra de andre arter af *Catalpa* ved at have små totter af røde hår i bladnervehjørnerne på bladenes underside (fig. 8).

C. bungei, også fra Kina, er nu blevet samlebetegnelse for flere hidtil adskilte arter, fx *C. fargesii* (evt. med varietetsbetegnelse *duclouxii*), der har lyserøde blomster, og hvis blade er mindre og glattere end på de nordamerikanske arter.

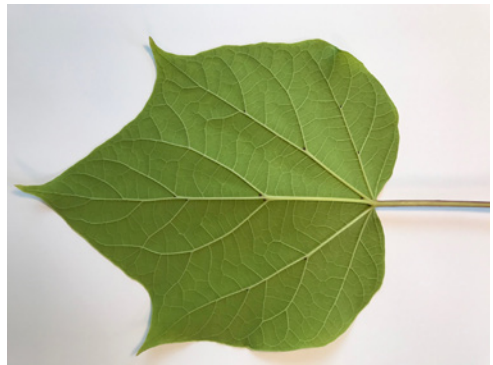

Fig. 8. Blad af *Catalpa ovata* med små røde hårtotter i bladnervehjørnerne. Fra forfatterens have. Foto: Peter Hoffmann.

Fig. 9. *Catalpa xerubescens* 'Purpurea'. Fra forfatterens have. Foto: Peter Hoffmann.

I handlen støder man også på *Catalpa* ×*erubescens* 'Purpurea', som er en krydsning mellem *C. bignonioides* og *C. ovata*. Den har, som man ofte ser hos hybrider, en stor livskraft, og den har allerede som ung en overdådig blomstring. Den er meget anbefalelsesværdig til haven, især hvis man kan lide de unge sortrøde blade, som har lagt navn til denne sort (fig. 9).

Spørgsmålet er, om den *Catalpa*, vi nu har fået til Gerlevparken, virkelig er *C. fargesii* var. *duclouxii* (eller – med det nu gældende navn – *C. bungei*), som der stod på skiltet på det træ, Kurt Rasmussen i sin tid tog frøene fra. Flemming Elsborgs moderplante har ud fra fig. 2 at dømme hvide (og ikke lyserøde) blomster, og bladene er lidt tykkere, mere ujævne og matte, og de er generelt nok også noget større end på *C. fargesii* var. *duclouxii* (fig. 10).

Det kan jo være, at den nye *Catalpa* i virkeligheden er en af de nordamerikanske arter. Men man kan jo også forestille sig, at der muligvis var sket en hybridisering i Arnold arboretet, hvor der givetvis stod andre arter af *Catalpa* i nærheden. Så måske er det ikke kun historien, der gør Gerlevparkens nye *Catalpa* til noget særligt, det kan være, at den også er helt speciel ud fra et botanisk synspunkt.

Fig. 10. Øverst blad af *Catalpa bungei* (syn. *Catalpa fargesii* var. *duclouxii*, fra forfatterens have), nederst blad af den nye *Catalpa* til Gerlevparken doneret af Flemming Elsborg. Foto: Peter Hoffmann.

ÅRSBERETNING FOR FONDEN FOR TRÆER OG MILJØ 2021

aflagt ved repræsentantskabsmødet i Fonden for Træer og Miljø 11. juni 2022

Ny fundats

Denne formandsberetning kan meget vel blive den sidste, der aflægges for repræsentantskabet. I et senere punkt på dagsordenen indstiller formanden og forretningsudvalget, at Fondens fundats vedtages ændret. Det vil betyde, at repræsentantskabet nedlægges og afløses af en bestyrelse, som i første omgang vælges af repræsentantskabet, men siden bliver selvsupplerende.

Dette forudsætter naturligvis, at repræsentantskabet med den fornødne majoritet tiltræder dette forslag til ændring i fundatsen, og at Civilstyrelsen siden giver sin godkendelse.

Overvejelserne om og arbejdet med at udforme forslaget til den nye fundats har naturligvis udgjort en væsentlig del af aktiviteten i det forløbne år. Kommunikationen har i hovedsagen foregået pr. e-mail. Medlemmer af forretningsudvalget har undertiden også mødtes i andre sammenhænge, fx i forbindelse med aktiviteter i Gerlevparken og dens venneforening.

Fondens sekretariatsleder Henni Stefensen har som altid været den, som har holdt sammen på trådene, og som Fonden skylder så megen tak for det arbejde, hun nu i snart et kvart århundrede har gjort for Fonden.

Ansøgninger

Siden sidste årsmøde er der ikke indkommet ansøgninger til Fonden, som vi kunne imødekomme, da de ikke på en tilstrækkelig velargumenteret måde dokumenterede at ligge inden for de formål, Fonden kan give støtte til.

De væsentlige bevillinger fra Fonden går fortsat til drift og udvikling af Gerlevparken, fx blev der sidste år nyplantet en

række eksotiske træer i Den Gamle Park, som omtalt i seneste årsskrift. Men formanden for Gerlevparkens Venner Sussie Staun Pallesen vil i næste punkt på dagsordenen redegøre mere generelt for forholdene vedrørende Gerlevparken.

Træregisteret

Fonden har igen givet støtte, nemlig kr. 10.000, til den fortsatte udvikling af Træregisteret. Det drejer sig om registrering af nye træer, men også om stadige forbedringer af faciliteterne på hjemmesiden.

Netop på grund af støtten til Træregisteret kan Fonden siges at have aktiviteter i store dele af landet, i hvert fald i mindst tre af landets fem regioner, hvilket er en forudsætning for støtte fra Tipsmidlerne.

Opslagsværker

Fondens virksomhedsområde er ifølge fundatsen Danmark. Men vi må erkende, at siden fundatsen blev skrevet for næsten 50 år siden, har globaliseringen slået meget mere igennem på områder som forskning og oplysning. Derfor er det i praksis vanskeligt at opretholde en begrænsning til Danmark.

Vi har erfaret, at de studerende i landskabsarkitektur m.m. flittigt benytter det for alle tilgængelige internetbaserede opslagsværk Trees and Shrubs Online (<https://treesandshrubsonline.org>). Det er udsprunget af, at IDS (Den Internationale Dendrologiske Forening) for en del år siden overtog rettighederne til den for mange velkendte encyklopædi Trees and Shrubs Hardy in the British Isles skrevet for ca. hundrede år siden af W. J. Bean, med nye udgaver frem til ca. 1980.

Nyskrivningen af de enkelte monografier, naturligvis nu med masser af

farvefotografier, og hele internetsidens drift betales ved at fonde, foreninger, institutioner og enkeltpersoner sponsorerer (grupper af) slægter. Fonden har sponsoreret slægterne Tetracentron og Trochodendron med £1500. Når monografierne engang er blevet nyskrevet, vil det ved opslag på disse slægter fremgå, at Fonden for Træer og Miljø er sponsor.

Andre projekter

For nogle år siden bevilgede Fonden kr. 30.000 til støtte til Ulla Lunn's netop udkomne bog om egetræet med den korte, men selvfølkelig ganske sigende, titel "Eg". Værket har været omtalt en del i pressen, sidste lørdag var der således i Politiken et fem siders tema om egen netop med afsæt i denne bog. Så vores støtte har båret frugt i form af at rigtig mange er kommet til at læse om egetræer.

I 2021, og omtalt på sidste årsmøde, bevilgede forretningsudvalget kr. 35.000 i støtte til et projekt om udvikling af et alment tilgængeligt program til digital visualisering af træplantninger i bymiljøer. Elzélina van Melle er til stede. Med forsamlingens og dirigentens billigelse kan hun senere redegøre lidt nærmere for projektet, og for hvordan det skrider frem.

Netop de ret begrænsede uddelinger fra afkastet af Fondens formue de senere år har bevirket, at Fonden nu er i en temmelig god økonomisk situation, ja måske efterhånden nærmest for god. Der er nemlig blevet oparbejdet en ganske pæn likvid kapital, som Fonden snarest bør foretage uddelinger af for ikke at risikere, at dele af likvide kapital vil blive indefrosset som en del af den bundne kapital.

Planer for Gerlevparken

Der er dog et større projekt under opsejling, nemlig bygningsmæssige udvidelser i Gerlevparken. Det drejer sig om

opholdsfaciliteter til de frivillige i Gerlevparkens Venner, om en større garage til maskinparken samt om et handicap-toilet. Vi foreslår hensættelse af midler hertil, og vi håber, at arbejdet med at få realiseret disse bygningsforbedringer i Gerlevparken inden alt for længe kan blive igangsat.

Men som nævnt har Gerlevparken også i den forløbne periode været Fondens absolutte fokuspunkt. De frivillige i Gerlevparkens Venner sørger for, at rosenhaverne, plænerne osv. fremstår særdeles smukke og velplejede, og også i det forgangne år været mange besøgende i parken.

De mange frivillige entrébetalinger via Mobilepay demonstrerer de besøgendes påskønnelse af den smukke park. I øvrigt har det vist sig, at skiltningen med opfordringen til den frivillige entrébetaling er at sidestille med en indsamling, hvorfor Fonden har måttet søge – og har fået bevilget – en indsamlingstilladelse.

Som en anerkendelse af det store arbejde blev der for Venneforeningen i august 2021 afholdt en udflugt til Bogen-se i anledning af den årlige rosenfestival.

Forleden afholdt vi en tilsvarende tur til Arboretet i Hørsholm og Rungstedlund. Programmet blev flere gange pludselig forceret, så der blev desværre ikke i løbet af dagen mulighed for at udtale en meget stor tak til de mange frivillige i Gerlevparkens Venner, som yder en kolossal indsats i parken året rundt. Uden den var det slet ikke muligt for Fonden at drive parken, så vi vil gerne benytte denne lejlighed til at udtrykke vores store tak til de frivillige.

*Katherine Richardson Christensen,
formand for Fonden, og Peter Hoffmann,
formand for Fondens forretningsudvalg*

ÅRSBERETNING FOR FONDEN FOR TRÆER OG MILJØ 2022

aflagt på møde i forretningsudvalget 30. september 2023

På repræsentantskabsmødet afholdt d. 11. juni 2022 blev forretningsudvalgets forslag om en ændring af Fondens fundats vedtaget. Den afgørende ændring er, at repræsentantskabet skal nedlægges, og at Fonden fremover ledes af en selvsupplerende bestyrelse, hvor dog bestyrelsens formand til enhver tid vælges af Dansk Dendrologisk Forening. For at fundatsen kan træde i kraft, kræver det godkendelse fra Civilstyrelsen, og denne godkendelse afventer vi ultimo september 2023 stadig. Til forretningsudvalget genvalgte repræsentantskabet Peter Hoffmann, Hans Erik Lund, Torben Leisgaard Jensen, Sussie Staun Pallesen og nyvalgte Gunner Thalberg. Som formand for bestyrelsen efter den nye fundats har Dansk Dendrologisk Forening valgt Peter Hoffmann. De øvrige blev valgt af repræsentantskabet, nemlig Sussie Staun Pallesen og Gunner Thalberg begge for fire år, Hans Erik Lund for tre år og Torben Leisgaard Jensen for to år. Så forretningsudvalget efter den hidtidige fundats består af de samme som bestyrelsen efter den nye fundats.

Det var på det absolut yderste, at der på mødet d. 11. juni 2022 var fremmødt nok i repræsentantskabet, til at det var beslutningsdygtigt, selv med et så vigtigt punkt som fundatsændring på dagsordenen. Derfor mente Fondens forretningsudvalg, at det ville være formålsløst i 2023 at indkalde repræsentantskabet til det i den hidtil gældende fundats krævede årlige møde afholdt i maj måned.

Så vi skrev ud til repræsentanterne, at vi indstillede, at der kun ville blive indkaldt til et repræsentantskabsmøde, såfremt Civilstyrelsen ikke godkendte fundatsændringen. Der kom ingen indvendinger fra repræsentanterne herimod.

Denne beretning er så aflagt for forretningsudvalget.

Donationer

I 2022 foretog Fonden ingen donationer på baggrund af udefra indkomne ansøgninger. Dog har Fonden bevilget kr. 10.000 til det fortsatte arbejde med Dansk Dendrologisk Forenings Træregister.

Der blev som sædvanligt benyttet midler til den fortsatte drift og udvikling af Gerlevparken. Den helt overvejende udgiftspost var udvidelsen af garagen til Gerlevparkens maskiner, en udvidelse af opholdsfaciliteterne for de frivillige i Gerlevparken, og endelig blev et rum til et handicaptolet bygget til.

Til selve indretningen af handicaptolet med sanitet etc. har Gerlevparken siden modtaget en donation fra Gårdejer Povl og Krestine Mathisens Fond. Projektet og udførelsen af byggeriet er i hovedsagen foretaget af frivillige i Gerlevparken, hvor især Svend Aage Jensen og Bent Ottesen skal fremhæves og takkes.

I det hele taget er det fortsat driften og udviklingen af Gerlevparken, som er den helt dominerende opgave for Fonden. Det må siges at være en opgave af et passende omfang for Fonden i betragtning af dens økonomiske formåen og de arbejdsmæssige ressourcer, der er til rådighed.

At Gerlevparken fremstår så smuk og indbydende, skyldes de frivillige i Venneforeningen uden hvis store og vedholdende indsats grundlaget fuldstændig ville briste. Der skal derfor lyde en stor tak til de frivillige for det arbejde, de udfører.

*Peter Hoffmann
Formand for forretningsudvalget
for Fonden for Træer og Miljø*

Den Grønne Pris 2022 til Jette Dahl Møller

Tekst: Peter Hoffmann

Det er en tradition, at Fonden for Træer og Miljø hvert år anerkender en person (eller gruppe af personer), som har gjort en særlig indsats inden for de områder, som Fonden arbejder for.

Fondens forretningsudvalg har besluttet at tildele Den Grønne Pris 2022 til Jette Dahl Møller. Hun sad i en lang årrække såvel i bestyrelsen for Dansk Dendrologisk Forening som i repræsentantskabet for Fonden for Træer og Miljø, herunder i dets forretningsudvalg. I disse sammenhænge løste hun ikke mindst opgaven som en grundig redaktør for det nu i en årrække kombinerede årsskrift.

For snart en del år siden havde jeg for en gruppe fra den internationale dendrologiske forening (International Dendrology Society, IDS) arrangeret en rundtur i Botanisk Have i København med Jette som en meget engageret omviser – og som Harriet Tupper, daværende formand for IDS, bagefter skrev i sit referat: "a woman bubbling over with enthusiasm and warmth" (fig. 1).

Som det er en tradition, også i den internationale dendrologiske forening, blev omvisningen afsluttet med overrækelsen af en lille plante. Her blev det en *Tetracentron sinense* (fig. 2 og fig. 3), et

Fig. 1. Jette Dahl Møller fortæller gruppen fra IDS om den store *Zelkova serrata*, der står i Københavns Botaniske Have og stammer tilbage fra 1864. Foto: Harriet Tupper.

Fig. 2. *Tetracentron sinense*. Fra forfatterens have. Foto: Peter Hoffmann.

træ, som kommer fra det centrale og sydlige Kina og landene syd herfor. Tårene nærmest trillede ned ad Jettes kinder: "Det træ havde jeg da aldrig troet, jeg nogensinde skulle få til min egen have". Siden har jeg løbende, når jeg har mødt Jette, fået bulletiner om hendes træs udvikling.

Når netop dette træ blev valgt til Jette, der er specialist i vedanatomi, skyldes det – ud over at det er et smukt og sjældent træ – at det har et helt specielt ved, nemlig uden kar, som det ellers næsten kun kendes fra nåletræer. Det er lykkedes at skaffe endnu en *Tetracentron*, og den blev

plantet som et ærestræ for Jette i Gerlevparken under Dansk Dendrologisk Forenings medlemsudflugt dertil d. 25. juni 2022 (fig. 4).

Et andet løvtræ har den samme type ved, nemlig *Trochodendron aralioides* (fig. 5). Dette træ stammer fra Japan og Taiwan og ser helt anderledes ud. *Tetracentron* kan vel ligne et hjertetræ, hvorimod *Trochodendron* er stedsegrøn, og kunne måske på afstand forveksles med en rododendron (uden blomster). Alligevel har (i hvert fald nogle) botanikere på grund af denne samme vedtype valgt at placere de to slægter (som altså hver kun har en art – de er begge monotypiske, hvorfor artsepiteterne i en vis forstand er overflødige) i samme familie, Trochodendraceae (fig. 6).

Derfor har vi faktisk i Gerlevparken plantet en *Trochodendron* ved siden af det sted, hvor Jettes ærestræ nu står. Det, at de to slægter har denne type af ved, kunne måske have været forklaret med, at

Fig. 3. Bladene på *Tetracentron sinense* sidder arrangeret i nydelige rækker enkeltvis på ganske korte kviste (sporer), hvilket forklarer det undertiden benyttede engelske navn *Spur leaf* for arten. Fra forfatterens have. Foto: Peter Hoffmann.

Fig. 4. Plantningen af ærestræet for Jette Dahl Møller i Gerlevparken foretages af Gunner Thalberg. Den lille kuplede plante midt i billedet er den beslægtede *Trochodendron aralioides*. Foto: Hans Erik Lund.

Fig. 5. *Trochodendron aralioides* med blomstring. Blomsterne er uden kron- og bægerblade, og støvdragere sidder udspærrede nærmest som egerne i et lille hjul. Heraf kommer navnet, idet *trochos* på græsk betyder *hjul*, man ser undertiden også det danske navn *hjultræ* for arten. Fra forfatterens have. Foto: Peter Hoffmann.

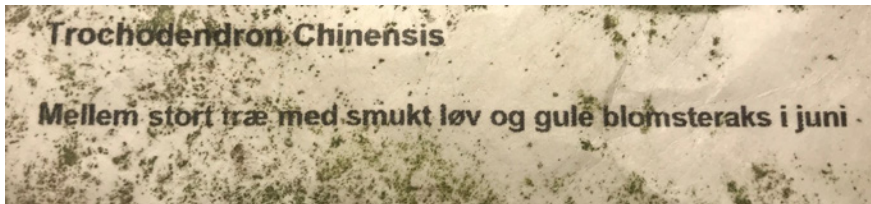

Fig. 6. Etiketten, der ved anskaffelsen sad på Jette Dahl Møllers ærestræ. Der findes ingen art med det navn! Som det fremgår af både tekst og billeder i denne artikel, er det fuldstændig umuligt at forveksle *Tetracentron* og *Trochodendron*, så mon ikke det er familiebetegnelsen Trochodendraceae, der har spillet et puds ved trykningen af etiketten? Foto: Peter Hoffmann.

de evolutionsmæssigt er tilbagestående, men årsagen er vist snarere, at der på et tidspunkt er sket en form for tilbagevendelse til det mere primitive ved.

Fonden for Træer og Miljø har tegnet et sponsorat for de to slægter, altså *Tetracentron* og *Trochodendron*, i Trees and

Shrubs Online. Det er en internetportal, som IDS har oprettet og driver, og hvor enhver frit og gratis kan skaffe sig informationer om vedplanter fra de tempererede egne af verden: www.treesandshrubs-online.org.

Den Grønne Pris 2023 til Henni Steffensen

Tekst og foto: Hans Erik Lund

Henni Steffensen

Den 10. maj 1998 skrev Henni en ansøgning til Fonden for Træer og Miljø, hvis forretningsudvalg var ledet af Jens Asby.

Fonden søgte en sekretariatsleder, og det mente Henni lige var noget for hende. Hun er født i Rødovre, faderen var tømrermester i Farum, og moderen var hjemmegående, som det var sædvane på den tid.

Hennis baggrund var en samling af uddannelser, som passede fint til det at være sekretariatsleder, nemlig flere bankuddannelser, driftsøkonomi, teknisk tegning og grafisk præsentation. Og beskæftigelserne omfattede at være bankassistent, teknisk tegner i mandens arkitektfirma, alt-mulig-dame i et entreprenørfirma og i en turnévirkksomhed med mange ansatte.

Alt i alt en god baggrund for en medarbejder i Fonden. Hennis ansøgning var så god, at hun (selvfølgelig) blev antaget og startede i juni 1998.

Jens Asby og Henni arbejdede sammen i mange år i kælderen på Bentzonvej,

hvor hun påtog sig en stor del af opgaverne. Henni var således redaktør af Fondens Årsskrift og arrangerede de årlige ekskursioner for repræsentantskabet.

Nationalbankdirektør Erik Hoffmeyer var i 31 år formand for Fondens repræsentantskab. Han og Henni havde også et meget nært samarbejde. Det kom tydeligt frem, da der ved en lille festlighed i 2015 i Gerlevparken blev udnævnt et ærestræ for Hoffmeyer. Han havde undslået sig i flere år, men var tryk ved Henni.

Hertil kommer, at Henni er et fantastisk initiativrigt, åbent, imødekommende, gæstfrit og loyalt menneske.

Hun er sine børns hjælpsomme mor og sine børnebørns elskede mormor og farmor. Der er også kommet et oldebarn – oven i købet født på dagen hvor Henni fyldte 80 – og nu er to mere på vej.

Jeg lærte Henni at kende i 2010, hvor jeg var kommet med i Fondens Repræsentantskab, og senere også i Fondens Forret-

ningsudvalg. Fonden havde det svært i perioden efter finanskrisen. Det var så slemt at Henni i perioder måtte låne private midler til Fonden.

Gerlevparken var en klods om benet for Fonden, og der var ikke råd til den fornødne pleje, for Frederikssund Kommune skar kraftigt ned på støttebeløbet, ja faktisk til under 1/10. Salg af Gerlevparken kom flere gange på dagsordenen i Forretningsudvalget.

Men da det kom på tale, at der måske var en mulighed for at engagere nogle frivillige, var Henni straks fyr og flamme. Der blev sat en annonce i avisen, og 20-25 omkringboende mennesker mødte op som gerne ville give Gerlevparken og dens roser og træer en kærlig hånd.

Gartneren blev opsagt, og de frivillige har nu passet Gerlevparken i over 10 sæsoner. Henni blev selvfølgelig en naturlig del af bestyrelsen for Gerlevparkens Venner og er det stadig. Henni har også en meget stor del af æren for, at bygningerne er blevet udvidet, så de nu kan rumme såvel maskiner som frivillige.

Men Henni interesserer sig også for de lokale forhold, hvor hun bor. Hun har arbejdet med bygge- og anlægsopgaver i menighedsrådet, hun er stadig aktiv med Teaterforeningen Bøgestrømmen og Den Jyske Opera i Vordingborg, samt hun har kæmpet for at redde Langebæk Præstegårds gamle bygninger fra salg.

Hendes brødre, venner og naboerne nyder godt af hendes gæstfrihed og gode humør. Og kigger man på Hennis Facebook-profil, ser man et menneske med hjertet på rette sted.

Hvordan der bliver tid til alt det, når der også skal være tid til den ugentlige gymnastik og vandreturene i omegnen, forstår man ganske enkelt ikke.

Den Grønne Pris 2023 blev markeret med plantning af et ærestræ i Gerlevparken, nemlig *Stewartia pseudocamellia*, 'Koreana'. Træet omtales også i artiklen "Nye træer i Gerlevparken" s. 80.

Henni har flere gange truet med at trække sig ud af arbejdet i Fonden, men har alligevel ikke kunnet slippe det. Godt for Fonden!

Som anerkendelse for Hennis engagement for træerne har Fonden for Træer og Miljø tildelt hende Den Grønne Pris i 2023, en *Stewartia pseudocamellia* 'Koreana'.

Tak for din kæmpe indsats gennem 25 år, og tak for et fantastisk samarbejde!

ÅRSBERETNING FOR GERLEVPARKENS VENNER 2021

aflagt ved generalforsamling og årsmøde d. 3. februar 2022

Plejen af Rosenhaven og træsamlingen

Gerlevparkens venner har for niende år i træk påtaget sig at passe Rosenhaven og træsamlingen i Gerlevparken. 2021 har heldigvis været et år, hvor vi var knap så præget af coronasituationen, selv om vi måtte starte med at udskyde vores årlige generalforsamling, som så først kunne finde sted i september. Beretningen for 2020 blev dog udsendt til alle Gerlevparkens Venner i slutningen af januar 2021.

I løbet af 2021 havde vi igen fornemmelsen af, at flere og flere besøgte Gerlevparken. Vi har ikke præcise tal, men efter indførelsen af opfordringen til at donere på mobilepay, kan vi se, at besøgstallet må være stigende.

Pasningen af Gerlevparken har heller ikke i år lidt meget under Corona-epidemien: Vi har fortsat kunnet passe vore bede, slå græs m.m. – på behørig afstand – ganske som vi plejer. Og vi har fortsat kunnet tale med vore gæster, fortælle dem om vores arbejde og modtage deres "rosen".

Vi havde som sædvanlig en fælles beskæringsweekend i foråret. Sommerbeskæringen i de historiske roser i juli fandt ligeledes sted. I år var det igen muligt at få besøg af Torben Thim. Vi identificerede vildskud og lærte, hvordan vi skal beskære klatreroserne.

Forår og sommer havde sine tørkeperioder, hvor vi måtte vande, og her tog de grønne mænd en stor tørn med at få vandet alle typer af bede. Rosenjorden fra efteråret 2020 og vandingen i forening gav et meget fint resultat i Poulsenroserne, som var i særklasse flotte i sommeren 2021.

Vi fik igen foretaget jordbundsanalyse af alle bede, som vi endnu ikke kender resultatet af.

I efteråret har vi haft to weekender med lugning, bl.a. af de bede, som ikke passes regelmæssigt af de frivillige (enten fordi vi ikke har frivillige nok, eller fordi nogle har været ude af stand til det pga. sygdom eller andet).

Bestyrelsen besluttede, at det komposterede hestemøg, som nu havde ligget et år, skulle spredes ud til så mange bede som muligt. Det skete i november.

Herudover er der plantet 7 nye historiske roser. 60 historiske roser står p.t. hos Torben, og de skal plantes til foråret. I november lavede vi et nyt bed, hvor vi sammen med Torben Thim plantede 10 nye danske vildroser. Det blev en rigtig festlig dag, som fik en fin omtale i den lokale presse.

I efteråret blev der ligeledes taget initiativ til at få etableret den blomstereng, vi gerne ville have. Vi blev i den forbindelse rådgivet af Erling Krabbe, som må siges at være specialist på området. Han kom også på vores årsmøde i september og fortalte om den blomstereng, han har anlagt ved ejendommen Fairyhill nord for Kvistgård.

Det er et stort arbejde at slå og indsamle græs/hø på sådan en blomstereng, og bestyrelsen er gået i tænkeboks med hensyn til, hvordan det skal organiseres/løses til næste år.

I efteråret 2020 drøftede bestyrelsen sammen med "De Grønne Mænd" et udkast til behandling af græsset i de forskellige områder. Målet var at der både skulle være noget pænt og velplejet for publikum og områder med plads til andre planter end græs fra 2020.

De tre broer blev udskiftet eller repareret omkring årsskiftet 2019-20. De gamle havde holdt i over 50 år! Publikum

kan nu færdes sikkert, og de giver meget positive tilbagemeldinger herom.

Bent har vedligeholdt plæneklipperne med smøring, udskiftning af knive og drivremme mv. Det sparer os for mange penge.

Svend Aage har sammen med Henni og Lene udarbejdet skitser til udvidelse af skuret og har opnået de første godkendelser fra Kommunens side.

Bestyrelsens arbejde

Bestyrelsens arbejde var i årets første halvdel vanskeliggjort af årets epidemi. I sidste halvdel kunne vi igen holde møder på skift hos hinanden.

På årsmødet i september trådte Margit Brix ind på den ledige plads, efter at Anne var flyttet fra byen. Sv. Aage afløste John som suppleant i bestyrelsen. Tak til begge!

Samarbejde med Skovskolen, Arboretet og Dendrologisk Forening

På grund af den totalt ændrede situation for uddannelse af skovfolk på Skovskolen er der ikke længere mulighed for at få assistance til fældning og udkørsel af træ. Problemet er for nærværende ikke så stort, idet træbevoksningerne kun få steder er så tætte, at tynding er nødvendig.

Vi har stadig nogle afbrækkede grene fra det voldsomme snefald i 2015 hængende. De bør skæres ned af hensyn til publikums sikkerhed, og det må vi så betale os fra.

De tjørneplanter, der blev resultatet af de podekviste, som Arboretet klippede, er alle plantet i tjørneområdet, og de har trods tørken klaret sig fint. Kun et par af planterne er gået til (af fysisk overlast).

I sensommeren skaffede formand for Fondens forretningsudvalg, Peter Hoffmann, 20 eksotiske træer, som alle er

plantet i Gerlevparken. Det er usædvanlige og spændende arter, hvoraf nogle vil blive vel modtaget af insekterne og andre af de besøgende på grund af nogle fantastiske flotte høstfarver. I løbet af de kommende måneder skal planterne sikres mod fejning af råbukke.

I dette efterår er der plantet et antal askepodninger i det sydøstlige hjørne af Gerlevparken og ved vestsiden af søen. Podekvistene har medarbejdere på Københavns Universitet (Landbohøjskolen) taget fra træer i naturlige bevoksninger fra træer som har vist resistens mod svampesygdommen asketoptørre.

Hensigten er at se hvordan de kan klare sig blandt de asketræer i Gerlevparken, som for en stor dels vedkommende er angrebet af svampen. De tre askepodninger, som står ved søens vestbred, kan forhåbentlig vokse op som erstatning for de hårdt angrebne træer, der står i nærheden.

Der skal fremstilles og monteres navneskilte til både de sjældne træer og askepodningerne.

Det er tanken at der i 2022 også skal plantes nogle frøplanter af ask, som er naturligt afkom af askepodningerne.

Gerlevparken er dermed med i udviklingsarbejdet med at fremelske resistente sorter.

Vi har tidligere fået stor hjælp fra Frederikssund Kommunes beskæftigelsesindsats, men i 2020 blev de alle sendt hjem pga. corona. En telefonopringning til koordinatoren kort før jul bekræftede, at der indtil videre ikke er mulighed for at få hjælp til plejen af Gerlevparken.

Rosens dag og rosenvandring

I 2021 har vi desværre igen måttet aflyse rosenvandring og Rosens dag, men vi håber, at det bliver muligt i 2022.

Arrangementer og udflugter for de aktive

Heldigvis kunne vi igen gennemføre arrangementer for de aktive.

Vi holdt en hyggelig grillaften i parken d. 31. juli for alle aktive

Vi havde en dejlig bustur til Bogense Rosenfestival og Humlemagasinet d. 7. august med ca. 30 deltagere. Som sædvanlig fint arrangeret af Henni og med Fonden for træer og miljø som "sponsor".

Vi holdt vores udskudte årsmøde d. 9. september i Rejsestalden. Og så sluttede vi året af med vores glöggaften i Rejsestalden d. 25. november.

Vi håber, at alt dette bliver muligt også til næste år.

Reparationer og vedligehold

I 2021 var vi forskånet for tyverier på nær af et vildtkamera! Vi har haft de sædvanlige småreparationer på maskineriet.

I 2021 fik vi endelig de bestilte nye bænke og borde til pavillonen fra Højagergård. Sv. Aage har opsat og repareret flere havebænke i parken, og sammen med Jan blev alle bord-bænkesæt slebet og oliebehandlet.

Medlemmer af Gerlevparkens Venner

Status er nu, at vi er 28 aktive bedansvarlige og grønne mænd. Med de passive medlemmer er vi ca. 55 i alt i Gerlevparkens Venner. Der er heldigvis kommet fire

nye til, men vi har stadig behov for flere aktive. Hver enkelt af jer må fortsat meget gerne tænke over, om I kender nogen, der kunne tænkes at deltage i frivilligt arbejde med et godt formål og rart samvær i Gerlevparken.

Økonomi

Vi har som sædvanlig et særskilt punkt på dagsordenen med økonomi, hvor Henni aflægger regnskab og præsenterer budgetforslaget for det kommende år. Vi har haft nogle gode år med mange indtægter og hensættelser, og indbetalingerne fra de mange positive gæster i sommer på mobilepay har øget vores økonomiske muligheder. Vi kan også konstatere, at kommunen fortsat vil støtte os. Alt i alt ser det fortsat ganske fornuftigt ud...

Kontakt til Fonden for Træer og Miljø

Vores kontakt til Fonden går nu gennem vore tre bestyrelsesmedlemmer Henni Steffensen, Hans Erik Lund og Sussie Staun Pallesen. I år blev Fondens årsmøde afholdt i juni i Charlottenlund, hvor deltagerne efterfølgende var på besøg i Forstbotanisk Have. Henni, Hans Erik, Bente og Sussie deltog.

*På bestyrelsens vegne
Sussie Staun Pallesen*

ÅRSBERETNING FOR GERLEVPARKENS VENNER 2022

aflagt ved generalforsamling og årsmøde d. 2. februar 2023

Den generelle pleje af Rosenhaven og træsamlingen

Gerlevparkens venner har for tiende år i træk påtaget sig at passe Rosenhaven og træsamlingen i Gerlevparken. 2022 var året, hvor coronaen slap sit tag i os, og vi har derfor kunnet gøre stort set som vi ønskede.

Også i 2022 har vi haft mange gæster, hvad bl.a. vores MobilePay-konto vidner om. Mange af gæsterne giver udtryk for, hvor glade de er for parkens meget velholdte stand.

Vi havde som sædvanlig en fælles beskæringsweekend i foråret. Sommerbeskæringen i de historiske roser i juli fandt ligeledes sted – denne gang med supervision fra det rosenfaglige udvalg, da Torben Thim ikke havde mulighed for at komme.

I 2022 faldt der mere regn end i 2021, men der var fortsat behov for vanding, som nu er gjort lettere af den vandforsyning, de grønne mænd har etableret. I 2022 viste jordbundsanalyserne, at der ikke var behov for gødning.

I efteråret har vi haft to weekends med lugning, bl.a. af de bede, som ikke passes regelmæssigt af de frivillige (fordi vi ikke har frivillige nok, eller nogle har været ude af stand til det pga. sygdom eller andet). Herudover plantede vi 2200 bispehuer i de to midterste aksebede, og ca. 100 nye Poulsen-roser. Bispehuerne skal i løbet af et par år dække bunden, så lugning bliver unødvendig.

De 10 hjemmehørende vilde roser, som vi plantede sidste år, har groet fint i år, og de har også fået plantet bispehuer omkring sig.

Blomsterengen er nu stort set etableret, og vi overvejer fortsat, hvordan vi

bedst får slået engen og med hvilke redskaber. Det skal her nævnes, at vi havde en rigtig spændende tur til Kvistgaard for at se Erling Krabbes blomsteroverdrev og hans spændende bolig, Fairy Hill, i august.

I 2022 blev det helt store projekt udvidelsen af vores redskabsskur og mandskabsrummet. Skitserne til udvidelsen blev godkendt af kommunen, og særlig Sv. Aage og Bent har ydet en kæmpeindsats i denne forbindelse. Også John og Jan har været meget aktive og behjælpelige, bl.a. med fodlister og indvendig og udvendig maling.

I skrivende stund udestår nu kun etableringen af handicaptoiletet, der forventes udført i foråret 2023. Undervejs blev der holdt rejsegilde, hvor medlemmer af Fondens bestyrelse var til stede, sammen

Der blev holdt rejsegilde i forbindelse med, at vi har udvidet vores mandskabs- og redskabsskabsbygninger. Kransen var naturligvis bundet med roser. Foto: Hans Erik Lund.

med Gerlevparkens Venners bestyrelse og de aktive i byggeriet.

Bestyrelsens arbejde

Bestyrelsens arbejde var i årets første halvdel vanskeliggjort af årets epidemi. I sidste halvdel kunne vi igen holde møder på skift hos hinanden.

På årsmødet i september trådte Margit Brix ind på den ledige plads, efter at Anne var flyttet fra byen. Sv. Aage afløste John som suppleant i bestyrelsen. Tak til begge!

I 2002 genoptog vi de normale bestyrelsesmøder på skift hos hinanden. Som tidligere nævnt har den totalt ændrede situation for uddannelse af skovfolk på Skovskolen bevirket, at der ikke længere er muligt at få assistance til fældning og udkørsel af træ.

Problemet er for nærværende ikke så stort, idet der pt. ikke er stort behov for tynding. Men som et resultat af Naturstyrelsens udlægning af store skovområder til urørt skov, er mulighederne for praktik for skovfolkene også blevet formindskede, så måske kan vi igen stille Gerlevparken til rådighed.

De tjørneplanter, der blev plantet i tjørneområdet i 2020, har trods flere tørkeår klaret sig overraskende fint. Kun et par af planterne er gået til (af fysisk overlast).

I sensommeren 2021 skaffede formand for Fondens forretningsudvalg, Peter Hoffmann, 20 eksotiske træer, som alle er plantet i Gerlevparken. De har på nær et enkelt klaret sig, dog med hyppig vanding i den mest tørre tid med tørre topskud til følge.

I efteråret 2022 blev der plantet yderligere 7 eksotiske træer, det ene som erstatning for det udgåede, så vi er blevet ret "velkørende" mht. sjældne træer.

Også askepodninger i det sydøstlige hjørne af Gerlevparken og ved vestsiden

af søen har lidt under tørken, og også her fik flere visne topskud. Det vil forhåbentlig rette sig i den kommende tid.

Det er tanken at der i 2023 også skal plantes nogle frøplanter af ask, og som er "naturligt" afkom af askepodningerne. I løbet af vinteren og foråret vil træerne blive målt ind med GPS, så der kan udarbejdes oversigtstegninger med dem.

Hegnet langs vejen ind til P-pladsen er i løbet af sommeren blevet fjernet, idet et stort antal af pælene var rådne, og der var ikke længere behov for hegnet. Endvidere er tjørnehækken blevet skåret ned til ca. 1,5 m, så det igen er muligt at klippe den med håndredskaber.

Arrangementer og udflugter for de aktive

I 2022 gik årets udflugt til Arboretet i Hørsholm med efterfølgende frokost på Rungsted Kro. I Arboretet fik vi en flot rundvisning af arboretmester Ole Byrgesen. Herefter var vi i Rungstedlunds park, hvor vi fik en spændende rundvisning af Peter Friis Møller, der er stedets ansvarlige for, at det lever op til at være et godt sted for fugle. Tak til Fonden for denne mulighed.

Vi holdt en hyggelig grillaften i parken d. 13. august for alle aktive.

Og så sluttede vi året af med vores gløggften i Rejsestalden d. 24. november, hvor Torben Thim holdt et oplæg og uddelede julegaver til de aktive.

Reparationer og vedligehold

I 2022 var vi forskånet for tyverier, bortset fra et skilt, der viste vej til Rosenhaven.

Medlemmer af Gerlevparkens Venner

Status er nu, at vi er 29 aktive bedansvarlige og grønne mænd. Med de passive medlemmer er vi 68 i alt i Gerlevparkens Venner. Vi må konstatere, at vi stadig har

Poulsen roser i fuldt flor. Foto: Leif Bolding.

behov for flere aktive. Hver enkelt af jer må fortsat meget gerne tænke over, om I kender nogen, der kunne tænkes at ville komme ud og deltage i frivilligt arbejde med et godt formål og rart samvær i Gerlevparken.

Økonomi

Vi har som sædvanlig et særskilt punkt på dagsordenen med økonomi, hvor Henni aflægger regnskab og præsenterer budgetforslaget for det kommende år. Vi har haft nogle gode år med mange indtægter og hensættelser, og indbetalingerne fra de mange positive gæster på MobilePay har øget vores økonomiske muligheder. Vi kan også konstatere, at Frederikssund Kommune fortsat vil støtte os. Alt i alt ser det fortsat ganske fornuftigt ud.

Kontakt til Fonden for Træer og Miljø

Vores kontakt til Fonden går fortsat gennem vore tre bestyrelsesmedlemmer Henni Steffensen, Hans Erik Lund og Sussie Staun Pallesen. I år blev Fondens årsmøde afholdt d. 11. juni i IGNs (Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning) bygning på Frederiksberg, hvor deltagerne efterfølgende var på besøg i Landbohøjskolens Have. Henni, Hans Erik, Bente, Lise, Sv. Aage og Sussie fra Gerlevparkens Venner deltog.

*På bestyrelsens vegne
Sussie Staun Pallesen*

